

Ferzan Özpetek: “İtalya’da Türk, Türkiye’de İtalyanım...”

Mithat Alam Film Merkezi uzun süren uğraşlar sonrasında 2009 yılında Ferzan Özpetek’i ağırlamayı başardı. Özpetek filmografisinin yedi filmine yer verilen seçkinin ardından Özpetek Merkez’in davetiyle Türkiye’ye geldi, kalabalık bir seyirci topluluğuna sinema serüvenini en ince detayına kadar anlattı. Söyleşinin moderatörlüğünü davetimizi kurtmayan sinema yazarı Atilla Dorsay yaptı.

Mithat Alam: Hoşgeldiniz. Ferzan Bey İtalya’dan sadece sizinle söyleşi yapmak için geldi. Özellikle teşekkür ediyoruz Ferzan Bey’e. Atilla Bey de her zaman moderatörlük yapmıyor. O da bizi kırmadı. Ona da ayrıca teşekkür ediyoruz. Sözü Atilla Bey’e bırakıyorum.

Atilla Dorsay: Ferzan Özpetek’le o daha yönetmen olmadan önce tanıştık. Bayağı eski bir dostluğumuz var. Onunla ilgili herhangi bir iş olduğu zaman hemen üstlenmem doğal tabii. Gelişimini, yükselişini çok yakından izlediğimiz bir sanatçı. Yedi filmi var. Altısını gördüm. Yedincisini henüz görmemiş olmam benim kabahatim tabii, ama bazen oluyor işte. Önce biraz genel şeyler soracağım. Sonra film film giderek Ferzan’ın sinemasal kimliğini ayrıntılı biçimde saptamaya çalışacağız. Yaratıcı insanlar, sanatçılar için gençlik çağları çok önemli. Önce onu sormak istiyorum. Lise eğitimi nerede aldın? Hangi kültürden geliyorsun? İtalyanca mı okudun lisede? O yıllarda sinemayla ilişkin nasıldı?

Ferzan Özpetek: Hepinize merhaba. ABC Koleji diye çok palas bir okulda okudum. Hatta bundan on beş yıl önce okulun sahibi olan hanım, okulu kat karşılığında sattı. Yıkılıp bina yapıldı yerine. Okuldaki hocalarım çok iyiydi; felsefe hocası, edebiyat hocası, tarih hocası, coğrafya hocası... Coğrafya hocamla, me-

sela, hâlâ telefonlaşıyoruz, konuşuyoruz. Arıyor beni; “Şurada ödül almışsın, şöyle olmuş”, “Ne filmi yapıyorsun?” diye. Öyle bir ilişkim var. Çok hoştu okulun havası. Ama işte, palas denen, bedavacı denen bir okuldu. Hababam sınıfı gibi. Kolejlerden atılanların geldiği bir okuldu. Ama ben çok mutlu oldum o okulda. Ardından İtalya’ya gittim. Aslında Amerika’ya gidip orada sinema okuyacaktım.

Yani lisedeki yabancı dilin hangisiydi?

Ferzan Özpetek: İngilizce.

İtalyancayla herhangi bir temas var mıydı?

Ferzan Özpetek: Hayır, hiç yoktu. İtalya’ya gidişim tamamıyla tesadüftü. Ben tesadüflere çok inanıyorum. Kararlarımızın bizi götürdüğü yer, belirli şeylerin hayatımıza girip çıkması çok ilginç. Benim biyografimde Silvio D’Amico Akademi’den mezun oldu yazıyor. Oysa ben, lise hariç, hiçbir okuldan mezun olmadım. Babam üniversite mezunu olmamı çok istiyordu. Üniversitede sinema bölümünde okuyordum. Onun da bütün sinema ve tiyatro derslerini bitirdim. Hoşuma giden bütün dersleri bitirip imtihanları verdikten sonra geriye üç tane ağır, hiç sevmediğim derslerin imtihanları kaldı. Onlara girmeyip üniversiteyi bıraktım. Zaten sinemaya başlamıştım. Ardından çok güzel bir şey oldu; bana bedavadan bir üniversite diploması verdiler. Fahri doktorluk mu oluyor? Bayağı mezun oluyorsun yani. O açıdan çok güzeldi. İtalya macerama gelince; bir arkadaşımın Centro Sperimentale’yi duymuştum. Gidip orada sinema okuyacağım diye on yedi yaşında kalkıp İtalya’ya gittim. Buraya on dokuz yaşından önce girilmiyor, dediler. Yani iki yıl var önümde. O iki yıl içinde, Silvio D’Amico diye bir akademiye yazıldım. Günde üç tane film seyrediyordum. Böyle bir sinema açlığı vardı. Her zaman anlatırım sinemaya ilgim *Cleopatra* filmiyle başlamıştır, ilk gördüğüm film odur.

Elizabeth Taylor’inki mi?

Ferzan Özpetek: Evet. Feneryolu’nda Site Sineması vardı. Anneannem, temizlikçi kadın ve ben oraya gitmiştik. Film net olarak hatırlamıyorum ama o güne dair aklımda hep kalan şey; dönüşte temizlikçi kadının sırtında uyuklamış olmamdı. Film boyunca sürekli şaşkın durumdaydım. Ağabeylerim, karşımda oturuyorlar şu anda, hep gidiyorlardı sinemaya. Yedi yaş limiti vardı sinemaya girmek için. O yüzden çok merak ediyordum sinemayı. Sonra gidip *Cleopatra*’yı görüyorsun, düşünebiliyor musun? Kafan allak bullak oluyor; bir sürü renkler falan... Ondan sonra da haftada

üç gün sinemaya gitmeye başladım. Opera Sineması'ndaki müdürü tanıyordum. Ablam sinema oyuncusuydu, onun aracılığıyla tanışmıştık. O beni bedava sokuyordu. O yüzden de bol bol Türk filmi seyrettim. Bedava olduğu için hangi film olursa olsun giriyordum. Cumartesi günleri yabancı bir film seyrediyorduk. Pazar günü, olursa, yine bir yabancı film. Orada bir haftada izlediğim üç filmin yerini İtalya'da günde üç film aldı. O zamanlar özel televizyonlar yoktu. Sinemalar her gün film değiştiriyorlardı. Birinci sınıf sinema, ikinci sınıf sinema, üçüncü sınıf sinema vardı İtalya'da. O ikinci, üçüncü sınıf sinemalar her gün film değiştiriyordu. O yüzden bol bol film seyrettim. Benim için çok güzel bir dönemdi. İyi bir çevreye girmiştim. Gianni Amelio vardır, İtalya'nın önemli yönetmenlerinden birisi; Maurizio Ponzi, Franco Ferrini, sonradan meşhur olan senarist ve yönetmenler... Asıl sinema eğitimimi akşam yemeklerinde izlediğim filmlerle ilgili yaptığımız konuşmalar sırasında aldım diyebilirim.

Şimdi, lisedeyken *Cleopatra*'yı seyrettin...

Ferzan Özpetek: Hayır, ilkokul. Hatta ilkokula bile başlamamıştım, altı buçuk yaşındaydım.

Daha sonra, lisede de bir sürü film seyrettin. O yıllarda yönetmen olma düşüncesi kafandan geçiyor muydu?

Ferzan Özpetek: Yönetmenin ne olduğunu bilmiyordum ki o zamanlar. Ben herkese izlediğim filmlerin konusunu anlatıyordum. Kendi kendime uydurduğum film hikayeleri anlatıyordum. O da ilginç bir şey; hiçbir zaman 'Ben doktor olacağım' ya da 'Yönetmen olacağım' diye bir şey olmadı kafamda. Şimdi bile "Ben yönetmenim" demem. *Karşı Pencere*'den sonra bile "Ne iş yapıyorsun?" diye sorduklarında "Yönetmenim," demeye zorlanıyordum.

Artık diyorsun ama, değil mi?

Ferzan Özpetek: Kısa kesip sadece "Evet" diyorum.

Bu tevazu konusuna sonra döneriz.

Ferzan Özpetek: Mütevazılık değil. Keşke öyle olsa. Kendine güvenen, yaptığı işten mutlu olan insanlara çok gıpta ediyorum. On altı yıl boyunca yönetmen yardımcılığı yaptım. Çoğunluğu kötü filmlerdi ama yönetmen çıkışta "Çok güzel film oldu," derdi kendi kendine. Bense "Çok kötü olmuş. Nasıl güzel diyor kendi filmine?" diye şaşırırdım. Ya da bir sahne çekilirdi, derdim ki, "Bakın, bu sahneyi çektik şimdi ama galiba tekrar yapsak iyi

olur.” “Yok, ben onu montajda kurtardım,” derdi yönetmen. O, montajda hiç kurtulmaz halbuki. O insanlara gıpta ediyorum bir açıdan, çünkü hep mutlular. Kaygıları yok, hayatları hep güzel geçiyor. Önemli bir şey bu.

Peki, “İtalya’ya gittim, filmler izledim,” diyorsun. İtalya’ya gittiğinde İtalyanca bilmiyordun. İtalyanca kolay bir dil değildir. Nasıl öğrendin?

Ferzan Özpetek: Altı ay, bir yıl sonra bayağı gelişmişti İtalyan-cam.

Sonra birdenbire *Hamam*’la çıktın karşımıza...

Ferzan Özpetek: “Birdenbire” deme. Altı yıl geçti *Hamam* için.

O zaman *Hamam*’ın hikayesini dinleyelim senden.

Ferzan Özpetek: *Hamam*’ın gerçek hikayesi ilginç aslında. 22-23 yaşındayken, bir İtalyan arkadaşım bir hamamın adresini veriyor bana. “Beni buraya, bu hamama götürür müsün?” diyor. Nerede olduğunu bilmiyorum. Dolaşıyoruz, arıyoruz falan... Hiç bilmediğim yerler. Sonunda hamamı buluyoruz, içeri giriyoruz. İçeride çok şişman bir kadın, etrafında sekiz on tane kedi var. Arkadaşım giriyor. Ben hiç hamama gitmemişim hayatımda. Nasıl olduğunu bilmiyorum. Ben girmiyorum. Ben orada otu-ruyorum. Kadın Rum, Yunanistanlı. Konuşmaya başlıyoruz. Yunanistan’da bir yeğeni olduğunu, ona para gönderdiğini falan anlatıyor. Bu arada sürekli “Niye girmiyorsun içeri?” diye soru-yor. “Yok, ben arkadaşım ile geldim sadece,” diyorum. Bir buçuk, iki saat sonra arkadaşım çıkıyor. Ama bu arada kadınla çok hoş sohbet ettik. Ondan sonra bol bol hamama gittim. İstanbul’un o zamanki hemen hemen bütün hamamlarını bilirim. Hamam-lar çok hoşuma gidiyor, çok güzel buluyorum. Aradan 5-6 yıl geçiyor. Bir gün, bir öğleden sonra, düşünüyorum. Diyorum ki, ya artık kendim bir konu bulsam, kendi istediğimi yapsam... Türkiye’yle İtalya’yı birbirine bağlayan bir hikaye olsa... Birisi, diyorum, bir şeyi miras edinmiş olsa, ama neyi? Sonra bu Rum kadın geliyor aklıma. Bu kadını İtalyan yapsam. O ölmüş olsa. Öldükten sonra, bir İtalyan yeğenine gittiğimiz o antika hamamı bırakmış olsa. Adamın içi gider herhalde böyle bir şey için... Ora-dan yavaş yavaş filmin konusunu yazdım. Adını da *Hamam* koy-dum. İlk yazdığım da adam evli değildi. Genç, işsiz bir çocuktuk. Birden böyle bir miras çıkıyordu. Gidip İstanbul’da hamam açı-yordu. Hikayeyi Onat Kutlar’a okutmuştum. Onat, “Ferzan; çok güzel, çok hoş ama, Türkiye için hatta Avrupa sineması için bile fazla ileri bir konu. Değindiğin şeyler çok nazik meseleler. Öyle

kolay yaptırılmazlar sana. Ama çok güzel bir konu,” demişti bana. Hikayeyi 88'-89' yıllarında yazmıştım. Filmin gerçekleşmesi ise 96'-97'. Aradan 7-8 yıl geçmiş. Dediğin gibi birdenbire olmadı yani. Filmlerin bir kaderi olduğuna çok inanıyorum ben. Çünkü öyle tesadüfler oluyor ki hayatında insanın, hiç beklemediğin bir şekilde, beklemediğin yerlere götürüyor seni filmin gidişatı. Çekimler sırasında, mesela, bir şey bozuluyor, yağmur yağıyor... Bunları çok iyi izlemek, uyanık olmak lazım. *Hamam* filminin çekimleri sırasında başıma gelen olaylar başka bir yönetmenin başına gelseydi herhalde üçüncü günde bitmişti film.

Ne gibi?

Ferzan Özpetek: İlk gün, mesela, bir şey kurduk çekim yapmak için. Trafik polisleri geldiler, onları kaldırdılar. Çekimin ilk gününde kamera bozuldu. Kameranın bozulması beş haftada çekilen film için büyük bir olay. O gün çekimler 2-3 saat aksadı. Üçüncü gün, mesela, film bitti. Film yok! Böyle şeyler... İşte, ne bileyim, tam bütün ışıklar hazırlanmışken yağmur yağdı, ışıklar patladı. Sürekli aksilikler oldu. Filmde adamın bir yerde oturduğu bir sahne vardı. O sahneyi çekmeden önce fırtına koptu, hamamın üstündeki bütün ışıklar patladı, sadece bir tane ışık kaldı. Adamı o ışığın altına oturttum, üstüne su döktürdüm. Müthiş bir sahne oldu, gelen ışık çok güzeldi. Bunu şunun için söylüyorum: Aranızda yönetmenlik yapmak isteyen mutlaka vardır. Çekimlerde karşınıza çok zorluklar çıkacak. Çok ters olaylar olacak. Hiç aldırmayın. Birtakım şeyleri hakikaten umursamamak lazım. Filmi çektim, her şey tamam. İtalya'ya döndük. İtalya'da yapılabilecekleri yaptık, bitti. Müzik hariç. *Hamam* filminin müzikleri çok satmıştır. Bütün dünyada, çıktığı her yerde çok satmıştır. Aşağıda bir kafeye gidiyorum, kahve içerken yanıma bir adam geliyor, “Sizin film yaptığınızı duydum. Ben müzisyenim,” diyor. İsmi soruyorum, “Pivio,” diyor. Yaptığı müziklerden birini dinlememi istiyor, “Tabii,” diyorum. Eve gidiyorum, verdiği parçayı dinliyorum; çok güzel! Arıyorum, “Filmimin müziklerini yapar mısın?” diyor. Yapıyor ve herkes çok beğeniyor. Yani, tesadüfen böyle bir şey çıkıyor ortaya. Ardından, Venedik Film Festivali'ne gösteriyoruz filmi. İstemiyorlar. Berlin Film Festivali'ne gösteriyoruz. Aradan üç ay geçiyor, filmin hiç alıcısı yok. Adam gibi dağıtım şirketi yok o sırada.

Film Türk-İtalyan-İspanyol ortak yapımı, değil mi?

Ferzan Özpetek: Evet.

Türk sermayesi de var ama az, değil mi?

Ferzan Özpetek: Filmin bütçesi çok azdı zaten. Ne bileyim mesela, Mehmet kendi gömleklerini giydi. Yemekleri annem pişirdi. Ben anneannemin eşyalarını getirdim. Beş haftada çekilmiş, çok ucuzca çıkmış bir filmidir.

Hamam, açık olan bir hamam mıydı, yoksa kapanmış mıydı?

Ferzan Özpetek: Yok. Hamam... Şimdi aklıma bir şey getirdin. Filmin son sahnesini çekmeden önce dedim ki, "Ya, öyle bir yere gidelim ki böyle tepeden bütün İstanbul görünsün." "Öyle bir hamam var," dediler. O hamama gideceğiz ama kapalı. İçeriye de girilemiyor, izin vermiyorlar. Nasıl yapacağız? 7-8 kişi minibüsle hamamın önüne gittik. Görünmesin diye plakayı da kapattık. Hamamın kapısındaki zinciri koparıp içeri girdik. Merdiven dayayıp yukarı çıktık. Yukarıda o sahneyi çektik, indik, kapıya yeni zincir takıp döndük.

Ya filmin çekildiği hamam?

Ferzan Özpetek: Film üç, dört farklı hamamda çekildi. Biri Kuzguncuk'ta yirmi yıldır kapalı olan bir hamam. Yerlerin seçim hikayesi de ilginçtir. Filmin İtalya'daki çıkışından bahsediyordum. Berlin Film Festivali filmi görüyor. Bir eleştirmen var, Milano'dan, onu arıyorum. Ben de sigarayı bırakmışım dört aydır falan. Adam bana, "Siz film yapmasını bilmiyorsunuz. Bunu seçici heyet de anladı," diyor. Ben hemen bir sigara yaktım. Tekrar sigaraya başladım. Moralim bozuldu tabii. Yönetmenlik yapmışım, artık yönetmen yardımcılığına dönemem. Bu arada düşük kalitede bir ticari film teklifi geldi. Adam "Sende iş var, iyi de para veririm yönetmen olarak sana. Bu filmi yapar mısın?" dedi. Ben yapayım mı yapmayayım mı diye düşünüyorum. Senarist bir arkadaşına fikir danıştım. "Bunca zamandır hayal kuruyorsun, en azından bir altı ay daha devam et hayal kurmaya," dedi. "Tamam," dedim. Bekliyorum. Evde sinema dergilerim vardı, onları sattım. Böyle dramatik şeylere girdik. Bu arada, Pierre Henri Delau Roma'ya geliyor ve elliden fazla İtalyan filmi izliyor. Benim *Hamam* filmimin Berlin Film Festivali için gösterilecek kopyası da orada. Adam diyor ki, "İtalya'dan film seçmiyorum, gidiyorum." Oradaki çocuk "Burada *Hamam* diye, bir Türk yönetmenin filmi var. Berlin'e göndermiş. Seyreder misiniz?" diyor. Adam *Hamam* deyince merak da ediyor, seyrediyor. Çocuğun anlattığına göre diğer filmleri on dakika sonra durdurmasına rağmen benimkini sonuna kadar seyrediyor. Sonra bizi arıyor. Biz de o sırada felaket bir haldeyiz. Prodüksiyondayız. Marco Risi var, benim prodüktörüm. Bizi aradı "Filminizi istiyorum. İzin verir misiniz almama?" dedi. O gece hayatım değişti. Şöyle değişti; önemli kritiklerden

birisi beni arıyor, diyor ki “Filmi seyredebilir miyim?” Veriyoruz, seyrediyor. Anarama diye bir dergisi vardır İtalya'nın. O zamanlar da tirajı en yüksek olan dergi. Orada “Boğaz'da bir güneş doğuyor, ışık doğuyor,” diye bir yazısı çıkıyor. *Hamam*'ı methediyor. Filmin Cannes'daki başarısını biliyorsun. Bütün dünya satışlarını biliyorsun. Ondan sonra, film Venedik'e ya da başka bir yere gitseydi harcanabilirdi, diye düşündüm. Bir kariyerde yüzde kırk yetenek, yüzde altmış şans olması lazım, diyorum ben.

Bu arada Pierre Henri Delau'yu bir tanıtalım arkadaşlara. Pierre Henri Delau, Cannes'ın asıl yarışmalı bölümünden sonra en önemli, en sanatsal bölümü sayılan Quinzaine des Réalistes, yani “Yönetmanların On Beş Günü” adlı programı kuran, 20-25 yıl boyunca başkanlığını yürüten ve 8-10 yıl önce oradan ayrılıp Biarritz'te başka bir festival başlatan bir adam. Sinemadan anlayan, çok etkili biri. Onun *Hamam*'ı görür görmez sevmiş olması, tabii bir şans, ama bence doğal. Biz de o filmi, dolayısıyla Ferzan Özpetek'in başarısını, Cannes'da keşfettik. Hatırlıyorum, uzun bir kuyruk yapıp Quinzaine'in filmlerinin gösterildiği, asıl festival sarayının dışında ve çok daha küçük olan salona girdik. Orada hakikaten çok önemli bir film keşfettiğimizi anladım. *Hamam*'ın üzerinde biraz durmak istiyorum. Ama önce başka bir şey söyleyeceğim. Berlin reddetti diyorsun. Hatta telefon edip resmi olarak, iyi bir yönetmen değilsiniz, dediler.

Ferzan Özpetek: Ben onlara telefon açtım. Adam sinirlendi benim telefon açmama.

Şimdi, festivallerin reddettiği filmlerin bir dökümü yapılırsa, bu konuda bir kitap çıksa çok ilginç olurdu. Burada uzun uzun örnekler vermeyeceğim. Bir tek örnek vermek istiyorum; Fransız sinemasının son on yıldır simgesi haline gelen, o iki yönetmenin o ünlü filmi, yine Cannes festival komitesi tarafından reddedilmiş bir film. Aynı şeyler bizde de oluyor tabii.

Ferzan Özpetek: İki sene önce Oscar alan *Başkalarının Hayatı* adlı Alman filmi de festival tarafından reddedildi.

Berlin mi reddetti?

Ferzan Özpetek: Berlin, Venedik ve Cannes. Üçünün de reddettiği bir film.

Son derece sevdiğim bir filmdir o. Şimdi *Hamam*'a dönelim. Benim çok sevdiğim, çok önem verdiğim bir film. *Hamam*'ın çok önemli iki yanı var bence. Onlar üzerinde biraz Ferzan'la

konuşmak istiyorum. Bir tanesi, bence yeni oryantalist bir tavrı var. Yani Doğu'ya, Türk kültürünün o filmde simgelediği bütün Doğu tarzına, kültürüne ve yaşamına hayranlıkla bakıyor. Bu, oryantalist diye bilinen görüş, yirminci yüzyıl başlarında, başta Pierre Loti olmak üzere, edebiyatçıların gerçekleştirdiği bir akım. O yüzden bu filmi burada biraz küçümseyenler oldu. Oysa ben, bu oryantalist denebilecek olan akım –öyle denmeyebilir de tabii- tam zamanında geldi diye düşünüyorum. Çünkü gerçekten Batı kültürünün, Doğu kültürünü yeniden tanımaya, keşfetmeye biraz ihtiyacı vardı. Filmde anlatılan her şeyi biz de hayranlıkla izledik. Hakikaten İstanbul'da bunlar var. Bizde bunlar var. Bizim toplumumuzda bu sıcaklık, bu dayanışma, bu aile bağları var, diye adeta kendimizi de yeniden keşfettik. Acaba bu yeni oryantalist nitelmesine sen ne diyorsun?

Ferzan Özpetek: Aslında hoşuma gitmiyor. Ama hoşlanıyormuş gibi görünüyorum. O filmi yaptığım dönemde herkeste kendi kültürümüzden kaçmak, kültürümüzü kötülemek gibi bir eğilim vardı... Sünnet düğünü, kahve fahı, çay-simit... Oysa ben bunların hepsini çok severim. O zamanlar oyuncu ajansı yoktu, mankenlik ajansları vardı.

Türkiye'den mi bahsediyorsun?

Ferzan Özpetek: Türkiye'den bahsediyorum. Ben ya da yönetmen yardımcısı arıyoruz, "Oyuncu görmek istiyoruz, mankenlerinize birilerini görmek istiyoruz" diyoruz. "Hamamda kız mı oynatacaksınız?" diye gülüyorlar. Hamam da dahil olmak üzere Türk kültürüne ait her şeyin seviyesiz olarak düşünüldüğü bir dönemdi o. Her şeyin çok Avrupai olmasının gerektiği bir dönemdi. O yüzden, oryantalist olarak değil de kendi kültürümüzle ilgili bir şeyler anlatan biri olarak düşünülme istiyorum. Benim hoşuma giden şeyleri anlatıyorum ben. Buna oryantalistlik diyebilirsiniz ama bana öyle gibi gelmiyor.

Başka şeyler de var. Ben hatırlıyorum. Nazar boncuğu vardı, tütsü sahnesi vardı.

Ferzan Özpetek: Arabanın arkasından su dökmek... Bunlar, bizim kültürümüzle ilgili benim hoşuma giden şeyler. Filminden sonra bütün bunlar gençlerin gözünde yeniden değer kazandı. Hamamın "Eti rahatlatarak ruha ulaşmak ve ruhu rahatlatmak" gibi çok güzel bir felsefesi vardır. Kültürümüzün bir parçası ve bunu yaşatmak çok güzel geliyor bana.

Başka bir şeye daha değinmek istiyorum. Sinemada eşcinsel ilişkileri işleyen o kadar çok film gördük ki...

Ferzan Özpetek: Bu konu açılmadan, bu ifade kullanılmadan on beş dakika konuşabildik. Yok yok, iyi. Hemen girmedik en azından.

Bir an protesto ediyorsun sandım. Ama olayların adını koymak lazım.

Ferzan Özpetek: Tabii, tabii. Doğru.

Şimdi, filmin bir yerinde iki erkek öpüştüler. Ben hayatımda bir filmde iki erkeğin öpüşme sahnesinin bu kadar rahatsız edici olmadığı, bu kadar doğal biçimde geldiği, hemen hemen herkesin –eşcinsel olsun ya da olmasın- bu kadar rahatlıkla kabul edeceği bir sahne olduğuna hiç rastlamadım. Bu konuda o kadar da film gördük; Pasoliniler, Jarmanlar, Fassbinderler, vs. Bu inanılmaz bir şeydi bence. Bence o öpüşme sahnesi ve genel anlamda o iki genç insanın kurduğu ilişki; cinselliğin, eşcinselliğin sınırlarını aşıp İtalyan gencinin yeni tanıdığı bu kültürle fiziksel anlamda temas etmesini, temas etme isteğini simgeliyordu. Yıllar önce bir oyun görmüştüm, Tennessee Williams'ın *You Touched Me* (Bana Dokundun) adlı oyunu. Çok eski bir oyun; en azından otuz yıllık. Oyunun bütün teması dokunmanın önemi üzerinedir. Oyun boyunca birbirlerine dokunamayan iki insan sonunda dokunurlar. Kız, "Bana dokundun. Nihayet bana dokundun," der ve yanlış hatırlamıyorsam perde iner. Dokunmanın önemi, sarılmanın önemi, kucaklaşmanın önemi... Adeta bu şekilde, saflaşıyordu olay ve çok mutaassıp değillerse kimseyi rahatsız etmiyordu ve benim gördüğüm kadarıyla da etmedi. Tabii, yanılmıyorsam, Türk televizyonlarında o sahne kesilerek yayınlandı. Bu saflığa nasıl ulaştın? O bana çok büyük bir başarı gibi geliyor. Bunca yıl sonra bile çok büyük bir başarı olarak görünüyor.

Ferzan Özpetek: Filmin sana doğal göründüğünü söylüyorsun ama Türkiye'de de İtalya'da da olay oldu. Benim çok hoşuma giden, hâlâ içimde hoş bir duygu yaratan bir olayı anlatayım. Antalya Film Festivali'nin jüri başkanı Memduh Ün. Memduh Ün'den herkes çok korkuyor ve sinemacı dostlarım bana "Senin filmde eşcinsellik konusu var. Yandın sen, Memduh Ün senin filmini asla geçirtmez," diyorlar. Festival boyunca orada kaldım ve çok keyif aldım. Bir yönetmen vardı, hep bana sataşıyordu. Yanımızda oturuyor, yüksek sesle "Herkes filmin yarısında çık-

muş. Aile ahlakına aykırı bir film,” falan diyor birilerine, kavga çıkartmamı bekliyorlar. Ardından, bir oyuncu geliyor bana, “Ferzan, kardeşim, sen çok güzel film yapmışsın ama bir yerde bir hatan var.” “Nedir?” diyorum. Heyecanlıyım tabii, sonuç bekliyorum. “Türk,” diyor “altta kalıyor, olmaz böyle şey.” Durumumuz bu yani. Neyse, ödül akşamı geliyor. Çok az filme kısmet olan bir şey oluyor; en iyi yönetmen ve en iyi film ödülünü alıyor *Hamam*. Ben, tabii, çok heyecanlandım, çok hoşuma gitti. Sonradan Memduh Ün’ün ne dediğini öğrendim. Filmi seyrediyorlar. Önce bir sessizlik oluyor jüride. Herkes Memduh Ün’e bakıyor. Memduh Ün, “Müthiş bir yönetmenin müthiş bir filmi bu,” diyor. Onun üzerine herkes rahatlıyor ve oyunu veriyor.

Yani, ihtiyarları küçük görmeyin...

Ferzan Özpetek: Yok, ihtiyarları değil. Ben her şeye saygı duyuyorum. İnsanların düşünceleri, hayata bakışları farklı olabilir. O açıdan çok ilerici bir tavır takımlı *Hamam*’a karşı.

Filmin Antalya’da çifte ödülle dönmesi çok ilerici bir tavır. Bunun altını çizmek lazım.

Ferzan Özpetek: Şimdi olsa herhalde dövülürdük. Her şey değişti çünkü. İtalya’dan bahsediyorum! Çok geriye gidildi bir sürü konuda. Mesela *Cahil Periler* bugün İtalya’da yapılamayacak bir film. Öyle söylüyorlar.

Yalnız bizde değil tabii.

Ferzan Özpetek: Yok canım, tüm dünyada geriye gidildi.

Sürekli değilse de genelde aynı oyuncularla çalışıyorsun. *Hamam*’ı yaparken daha Serra Yılmaz’ı tanımamıştın herhalde?

Ferzan Özpetek: Hayır. Öyle bir şansım vardı o zamanlar. (Kahkahalar)

Evet. *Hamam*’da oynayan o iki olağanüstü erkek oyuncuyla, bu çifti bize kabul ettiren oyuncularla diyeyim, bir daha çalışmadın. Mehmet Günsur, neyse ki, İtalya’da belli bir üne kavuştu.

Ferzan Özpetek: Evet. Mehmet Günsur’un nasıl seçildiğini anlatayım mı?

Anlat. Vittorio Gassman denen büyük oyuncunun oğlu ve

çok da yakışıklı bir çocuk olduğunu *Hamam*'da gördüğümüz Alessandro Gassman'a ne oldu? Onu da merak ediyorum.

Ferzan Özpetek: Çok iyi durumda. Kariyeri de çok iyi gidiyor. Bir sürü ödül alıyor, çok takdir görüyor. En son, bütün ödülleri aldığı *Sessiz Kaos* filminde oynadı. Ağabeylerimin satın alıp da dağıtamadığı bir film, ama iyi bir film.

İstanbul Film Festivali'nde var. Demek, Alessandro'yu göreceğiz o filmde.

Ferzan Özpetek: Evet. Festivalde olması güzel. İyi bir film.

Mehmet Günsur?

Ferzan Özpetek: Mehmet Günsur'un seçilme hikayesi şöyle: Oyuncu seçmelerindeyiz. Bir çocuğu seçiyorum, çok zor bulmuşuz. Zaten Alessandro Gassman'ın bulunması da çok zor oluyor. O zamanlar tanınmamış bir yönetmenim ve filmi anlattığımda İtalya'daki oyuncuların hemen hemen hepsi, hayır, dediler. Hatta San Sebastian Film Festivali'ndeki basın toplantısında, "Niye Alessandro Gassman'ı seçtiniz?" diye sordukları zaman, dedim ki, "Çünkü tek kabul eden kişi oydu." Alessandro çok alınmıştı.

Özellikle öpüşme sahnesi yüzünden mi zor oluyordu?

Ferzan Özpetek: Sırf öpüşme sahnesi değil, adamın aşık olması. O çok rahatsız ediyor insanları, zor geliyor.

Yani bir Anglosakson aktör için bile zor.

Ferzan Özpetek: Bir de kim altta kalacak kim üstte olacak, onu da bilmiyorlardı o zamanlar. Neyse, Mehmet Günsur'un seçimi şöyle oluyor: Filmin başlamasına iki hafta var. Ben bir oyuncu seçmişim. Oyuncu değil, aslında ilk filmini yapacak bir çocuğu seçmişim. Oyuncululuğunu bilmiyorum. Sadece duygularla hareket ederek seçtiğim bir çocuk. İçime pek sinmiyor. İtalyanca da bilmiyor. Ofise gidiyorum. Boğazda çekilecek, motosikletli, hippie tipli filan tiplerin olacağı bir sahne için figüran seçimi yapıyor. Figüranlar arasında bir çocuk oturuyor. Uzun saçlı, sarı meçleri var. Burnunda ve kulağında koskocaman bir halka... Geçerken çocuğa bakıyorum, göz göze geliyoruz. Kafamdaki Mehmet'in, Memo karakterinin gözlerine çok benziyor gözleri. Yönetmen yardımcısından içeriye çağırmasını istiyorum. Getiriyorlar. İsmi soruyorum, "Mehmet, ama beni Memo diye çağırırlar," diyor. Senaryoda da "Adım Mehmet, Memo da diyebilirsin bana," cümlesi var.

Hazırlanmış.

Ferzan Özpetek: Hayır, kesinlikle bilmiyor. Senaryoya dair hiçbir şey bilmiyor. "Burnundaki halkayı çıkarıp saçlarını kestir misin?" diyorum, "Tabii," diyor. "Senaryodaki çocuk İtalyanca biliyor," diyorum, "Ben İtalyan Lisesi'ndenim," diyor. Ve Mehmet çıkıyor ortaya.

Liseden beri hazırlanmış.

Ferzan Özpetek: Çocukken, daha ilkokuldayken, annesi söylüyormuş ona oyunculuğa hazırlanmasını. Mehmet şimdi çok mutlu. Evlendi. Çocuğu var. İtalya'nın güneyinde oturuyor. Keyfine göre, istediği filmleri yapıyor. Çok iyi bir insandır. Filme kendini adayan, iyi de bir oyuncudur. Hayatımdaki önemli insanlardan biridir.

Harem Suare'ye geçmeden bir soru daha sormak istiyorum. Daha sonra soracaktım ama, madem Hamam'dan söz ettik... Hamam, tabii, dünyadaki bütün geyler tarafından büyük bir merakla izlendi. Çok yayıldı filmin konusu.

Ferzan Özpetek: 'Bağ' diye de çağırabilirim o filmi ben, kelepçe gibi. Karşı Pencere'ye kadar gittiğim her yerde, bulunduğum her ortamda bahsedilen tek konu Hamam'dı. Hâlâ Amerika'da, mesela, geylerle ilgili her etkinlikte Hamam'ın resmi vardır.

Geyler arasında kült bir film oldu sanıyorum. International Movie Database web sitesine girip Hamam hakkında yazılmış yazılara şöyle bir baktım. Bazılarını okudum. Zamanında veya daha yakın zamanda yazılmış yazılar. Ama aşağı yukarı hepsi bir geyin ağzından çıkmış, o belli oluyor. Ve hepsi büyük övgülerle dolu.

Ferzan Özpetek: Sırf onun için de izlenmedi ama. Yani, gişe olarak diyorum.

Ama onlar belki de seyircinin başını çektiler. Ben filmin, bildiğimiz anlamda eşcinsel filmi olmadığını biraz önce söyledim. Dolayısıyla, film sırf o yüzden izlendi demiyorum. Ama o çevreye geniş ölçüde hitap etti. Ve sana bir seyirci kazandırdı. O seyirci o günden beri, seni özellikle izliyor. Bana öyle geliyor.

Ferzan Özpetek: İtalya'da prodüktörden çok dağıtım şirketi önemlidir. Cahil Periler fikrini dağıtım şirketine ilk anlattı-

ğında, “Bu filmi sadece geyler izler. İtalya’da da fazla gey yok, bu film iş yapmaz,” dediler. Ama gösterime girdiğinde geyler, biz böyle değiliz, diyerek karşı çıkmalarına rağmen aileler akın akın sinemalara gitti filmi görmek için. Nereye gitsen bu film-den bahsediliyordu. Kırk kopyayla gösterime girdi, üçüncü haftada iki yüz yetmiş, üç yüz kopyaya vardı. İş yapmaz, diyen dağıtım şirketi şaşırarak basıyordu kopyaları. O yüzden de ben filmlerimin sadece gey kesime hitap ettiğine inanmıyorum. Herkese hitap ediyor.

Ama, öte yandan, *Hamam* bir gey kült filmi oldu. Onu da kabul etmek lazım, değil mi?

Ferzan Özpetek: Evet, tabii.

Şimdi, *Harem Suare*’ye gelelim. Bu büyük bir prodüksiyondu tabii. Zor oldu. Birtakım saraylardan izin alamadın. Sonunda yaptın, ama çok tartışıldı. Belki de en çok tartışılan filmin. Bazı çevrelerin en az beğendiği ama bazılarının da çok övdüğü bir film.

Ferzan Özpetek: Çok övdüğü bir film, evet.

Yani ikisinin ortası bulunamadı gibi geliyor bana.

Ferzan Özpetek: Geçenlerde seyrettim ben *Harem Suare*’yi. Ciddiyim! Yani aradan on yıl geçtikten sonra izledim. Benim çok hoşuma gitti. Çocuklar, gülüyorsunuz ama nedenini anlatayım: *Harem Suare*’nin çekimleri çok zor oldu, çok acı çektim o süreçte. Filmde Ayla Algan’ın kıza ağayla olan ilişkisini açıkladığı bir sahne vardır, çok severim o sahneyi. Ben o sahneyi çekerken, dışarıdan sarayın müdürü, “Defolun! Çıkın!” diye bağıyordu. O koşullarda çektiğimiz bir film yani. Yaşanan sıkıntılar yüzünden kaçtığım bir filmdir. Aynı zamanda borçlu da olduğum bir filmdir. O sıkıntılardan sonra, artık eğlenerek film çekmek istiyorum, diye karar vermem ve *Cahil Periler*i çekmeme neden olan filmdir. *Hamam*’ın bütün dünyada yakaladığı başarıdan sonra herkesin, acaba sonraki filmi nasıl olacak, dediği; pek çok kişinin başarısız olmamı beklediği bir dönemde çıktı *Harem Suare*. Sadece Antalya’da değil, İtalya’da da filme karşı tepki ve saldırının yoğun olduğu, zor bir dönemdi benim için. Üzerinden zaman geçtikten sonra “Ya bu film aslında düşündüğümüz gibi değildi,” diyor ya, o beni biraz kızdırıyor. “Bu kadar acı çektirdiniz, canımı yaktınız, sonra böyle söylüyorsunuz,” diyorum kendi kendime.

Şimdi, tabii, yönetmenlerin bir filmi yaparken çektiği acılar, yaşadıkları sıkıntılar eleştirmenler ve seyirciler tarafından

bilinmediği için filmi eleştirirken bunlar göz önünde bulundurulmuyor. Mesela, ben filmi ilk izlediğimde harem içinde geçen sahneleri tatmin edici bulmamıştım; gerek mekanın kullanılması gerek karakterlerin ortaya çıkması açısından. Benim açımdan filmin nefes almaya başladığı yerler, harem kapatılması ve kadınların kendilerini kapının önünde bulmalarıydı. Ondan sonrasını çok etkileyici bulmuştum. Şimdi anlıyorum ki, sarayların içinde gerçekten de istediğin rahatlıkta ve tempoda çalışmadığın için öyle olmuş.

Ferzan Özpetek: Saray yoktu ki... Dekordu onlar. Mesela, şu tahtayı boyuyorduk, önüne iki kadın oturtuyorduk. Saray böyle bir şeydi.

Öyle mi? İç mekan filan yok muydu?

Ferzan Özpetek: İç mekanlar vardı da, kendi kendine yaratılan mekanlardı tamamıyla.

Ben öyle bir eleştiri getirmiştim, hatırlıyorum. Demiştim ki: "Sinema iki ana unsura, zaman ve mekana dayanır. Zaman bir yana, filmin harem genel bir çekimle gösteren, belli bir genişlik duygusu içeren tek bir sahnesi bile yok." Ama, anlıyorum ki, o mekanlar olmayınca sen de yakın planlarla idare etmişsin.

Ferzan Özpetek: Evet. Bir de ben harem sahnelerinde bir kapalı alan duygusu vermek istiyordum. O konuda farklı düşünüyoruz belki ama benim kafamdaki oydu. Neyse, artık geçti.

Oyuncularla ilgili iki şey sormak istiyorum. Bir tanesi –bunu eleştirimde de yazmıştım- Abdülhamit rolünde Haluk Bilginer gibi çok iyi bir oyuncuyu bulmana rağmen, neredeyse hiç kullanmamıştın. Çok az sahnesi vardı. Büyük aşk yaşadığı Safiye (Marie Gillain) ile baş başa tek bir sahneleri bile yoktu, hatırladığım kadarıyla. Bunu büyük bir eksiklik olarak görmüştüm o zaman. Şimdi gelelim, Gülfidan'a. Gülfidan, yani Serra Yılmaz. Yollarınız nasıl keşişti, nasıl tanıştınız, anlatır mısın biraz?

Ferzan Özpetek: Strasburg'da Türk filmleri oynuyordu. *Hamam*'ın gösteriminde karşılaştık. *Harem Suare*'nin senaryosundan bahsettim. Karşımda salyangoz yiyordu böyle bayıla bayıla. "Nasıl, seviyor musunuz?" dedim. "Çok güzel tadı," dedi, "Çok başka." Yine senaryodan bahsettim. "Ha öyle mi?" diye geçiştirdi. İçinden "Bunlar hep böyle söylerler," diyormuş. Sonra

ben senaryoyu ve onu düşünerek Gülfidan rolünü yazdım. Evine gittim. Kapıyı açtı bana, üzerinde mor renkli bir sütyen... İlginç tabii. Oturduk, konuşuyoruz. Gayet rahat konuşuyor benle. Dedim ki "Üstünüze bir şey giymiyor musunuz?", "A, evet," dedi, "Giyeceğim şimdi. Çok sıcak geldi." Hep böyle rahat bir tavır içinde. Senaryoyu bırakıp çıktım. Okumuş, beğenmiş. Öyle başladı hikayemiz. Aradan on bir yıl geçti. Çok güzel, çok sıcak bir ilişkimiz vardır. Bazen çok ağır kavga ediyoruz, çok ağır şeyler söylüyoruz.

Birbirinizin kafasına bir şeyler atıyor musunuz?

Ferzan Özpetek: Hayır, ama ağır şeyler söylüyoruz birbirimize. Ertesi gün de hiçbir şey olmamış gibi konuşuyoruz. Yani ağabeylerimle olur, akrabalarımınla olur o tür şeyler. Hatta Serra'ya söylediklerimin bazılarını onlara söylesem belki benimle bir daha görüşmezler. Ama Serra'yla görüşüyoruz. O bana söylüyor, ben ona söylüyorum.

Bence sana karşı ilk başlardaki o ilgisiz tavrına rağmen o da bunu öngörmüştü. O da, Mehmet gibi, İtalyanca okumuş, belki de öğrenmişti. Bütün bunlar tesadüf olabilir mi, bilmiyorum.

Ferzan Özpetek: Bir de *Cahil Periler* yeni çıkmıştı. Her yerde *Cahil Periler* konuşuluyor. Oraya buraya gidiyoruz Serra'yla, herkes Serra'nın üzerine saldırıyor. Yönetmen de burada, diyor birileri; bana şöyle bir bakıp yeniden ona dönüyorlar. Ya da, mesela, bir lokantaya gidiyoruz, Serra varsa hesap ödetmiyorlar falan. O şekildeydi yani. Hâlâ o şekilde sürüyor şöhreti.

Serra neredeyse bütün dilleri konuşuyor ama İtalyancası mükemmel galiba, değil mi?

Ferzan Özpetek: Fransızcası daha iyi.

Şimdi, Serra'yı biraz daha sürdürürsek... Serra İtalya'da bağı tiyatro filan da yaptı, değil mi?

Ferzan Özpetek: Çok kötü bir konu o. Şöyle oldu: Sonradan Serra'yla da tanıştırdığım ve iyi ahbab olduğu bir yönetmenle bir tiyatro yapımcısı bana geldi. *Harem Suare*'yi tiyatroya uyarlamak istiyoruz, dediler. Ben de, olmaz, yani kötü olur, dedim. Prodüktör kadın ısrar etti, başka bir şey yapacağız biz, kötü olmaz, dedi. Olmaz, diye ısrar ettim, vermedim. Sonra baktık ki, Serra Floransa'da *Harem* diye bir gösteri yapıyor. *Harem Suare* ve *Hamam*'dan alınan parçalar var içinde, özellikle *Harem*

Suare'den. Mesela, benim Çerkez Teyze'den, anneannemden duyduğum, filme koyduğum hikayeler vardı. Onların da bir güzel çalınıp, güzel bir şekilde koyulduğu, Serra Hanım'ın da oynadığı bir oyun. Bir de Türk yazarı karıştırmışlar işin içine, ki ben bir şey yapamayayım. Dört yıldır falan kapalı gişe oynuyor. Keşke satsaydım, diyorum, hiç olmazsa elimize iyi bir şey geçerdi.

Senin onayladığın bir olay değil yani?

Ferzan Özpetek: Yok, onayladığım bir olay. Şaka yapıyorum. Serra'ya takılıyorum. Herkes istediğini yapsın, istediği gibi takılsın, diyorum ben. Korsan DVD'ye bile kızmıyorum ben. Mesela, İtalya'da benim filmlerimin gösterime çıkmasından üç gün önce her tarafta korsan DVD'sini buluyorsunuz. Senin o beğendiğin *Kutsal Yürek* çıktı. Aradan on gün geçti, baktım hiçbir yerde filmin DVD'si yok. Filmin yazarı Gianni'ye telefon açtım, "Gianni," dedim, "Sen filmin korsan DVD'sini hiç gördün mü?", "Hayır görmedim," dedi. "Ben de soruyorum, hiç kimsede yok." Yani İtalya'da filmin kötü gideceğini buradan da anlıyorsunuz. Adamlar hemen anlıyorlar bunu ve çıkartmıyorlar DVD'yi. Umurlarında değil yani. Filmin başarısını DVD'sinin ne kadar önceden çıkarıldığıyla ölçüyoruz artık biz.

Neyse, teselli bulduk. Demek ki korsan DVD olayı yalnız bizde yok, İtalya'da da var.

Ferzan Özpetek: Kızmıyorum ama ben; alsınlar, bana ne, diyorum. Benim için önemli olan DVD'nin iyi çıkması. Prodüktör, "Sen nasıl böyle bir şey söylersin?" diyor. Ben de diyorum ki, "Nasılsa görüyorlar, bari iyi bir kopyayı görsünler." Yönetmenin kaygısı ayrı yani.

Evet. *La Fate Ignoranti*'ye, *Cahil Periler*'e gelelim. Gerçi üzerinde hayli durduk ama... Bu film için yazdığım eleştiriyi hatırlıyorum. Şöyle bir şey gördüm; senin bütün filmlerinde -*Hamam* çok farklıydı gerçi- geyler var, gey olmayanlar var. Bunlar birlikte yaşıyorlar, birbirlerini çok iyi tanıyorlar; apartman komşuları ya da evler yan yana...

Ferzan Özpetek: Hayattaki gibi yani.

Hayattaki gibi. Ama hayatta olmayan bir şey var; bütün bu insanlar birbirleriyle çok iyi geçiniyorlar. Yani, gey olmayanlarda geylere karşı herhangi bir tavır yok. Al gülüm ver gülüm. Her türlü cinsellik kabul ediliyor. Hatta kocası bir kazada -ki çok güzel bir kaza sahnesiydi o, filmin başında-

ölen kadın, kocasının bir sevgilisi, metresi olduğunu anıyor. Arıyor, tanyor ve onun bir erkek olduğunu keşfediyor. Ama büyük bir tepki de göstermiyor. Sonra o çocukla gayet iyi dost oluyorlar. Yani ben bütün bunları bir tür 'wishfull thinking' olarak görüyorum.

Ferzan Özpetek: Nasıl büyük bir tepki göstermiyor? Kadın yasa giriyor. Kaç gün mahvoluyor.

Daha sonrasında.

Ferzan Özpetek: Hayır, kocasının sevgilisinin erkek olduğunu öğrenince de mahvoluyor.

Sonra dost oluyorlar hatırladığım kadarıyla.

Ferzan Özpetek: Filmin konusu o zaten.

Bütün bunları ben çok gerçekçi bulmamıştım. Yani bunlar belli bir dozda olur da...

Ferzan Özpetek: Ben sana bir anlatsam da olayları...

O zaman şunu sorayım; bunlar senin yaşadığın olaylardan mı çıkıyor?

Ferzan Özpetek: Hemen hemen.

Anladım, 'deneyimlerim' diyorsun. O zaman hariçten gazel okumayalım. Ben şöyle düşünüyorum, yazmıştım da bunu; sadece eşcinsel hayat düş kırıklıklarıyla, umutsuzluklarla, tersliklerle, toplum tarafından itilip kakılmakla karşılanan bir cinsellik biçimi değildir. Genelde cinsellik böyledir. Yani heteroseksüel ilişkiler de böyledir. Mutluluk kadar acı vardır. Kabul edilme kadar reddedilme vardır. Yani aşkın ve cinselliğin genel doğasına eğildiğimiz zaman, çok pembe bir tablo çizen filmler beni hep rahatsız etmiştir bir ölçüde. Genelde böyle bakıyorum. Yoksa, ille eşcinseller güle oynaya yaşasın, diye düşünmüyorum. Yanlış anlama. Bilmiyorum, ne diyorsun? Pasolini, mesela, eşcinsel bir yönetmendi ve bize hep eşcinsel duyarlılıklı filmler sundu. Ama o filmlerden çok acı şeyler kalıyordu insanın aklında.

Ferzan Özpetek: Ama biraz da değiştirmek lazım bazı şeyleri.

Tabii. İlle onun yolunda git demiyorum.

Ferzan Özpetek: Hayır, şunu söylemek istiyorum ben: Berlin Film Festivali'nde yarışmadaydı film. Bir sinema kritiği yemekte bana dedi ki, "Ya, ne kadar güzel sizin dünyanız. O filmin dünyası. Eğlenceli her şey." "Evet," dedim, "Türkiye'den politik nedenlerle kaçmış bir kadın, ölmek üzere olan bir adam, hayatta ne istediğini bilmeyen, hep birileriyle yatıp ne olduğunu bilmeyen bir çocuk, parasını yedirip bir süpermarkette tezgahçılık yapan bir kadın... Bunlar çok güzelse, senin dünyan nasıl? Felaket o zaman senin dünyan," dedim. Sustu. Şimdi, Serra'yla hayata karşı tavrımız çok benzer. Başımıza bir sürü şey gelir. Çok ağır olaylar gelir, ağır şeyler geçiririz. Arkadaşlarımızı kaybederiz. Ama insanın belirli bir tavrı olması, acıyla dönülmemesi çok önemli bir şey. Filmde de öyle bir pozitiflik vardır. Çok acılı anların ardından gülümsemeler vardır. Mesela, Serra'ya bir haber gelir; ona işkence eden, sevgilisini işkence ederek öldüren polis tutuklanmıştır. Çok duygulanır, gider bir yerde ağlar ama sonra gözyaşlarını silip gülümseyerek içeriye girer. Bu, filmin kesin tavrıdır. Hayata karşı tavrıdır. Ya da, mesela, Margherita Buy'un annesinin tavrı vardır. Söylediği cümleler, kullandığı kelimeler... Margherita, "Massimo yedi yıldır birisiyle beraber," deyince "Oh, zavallı!" der annesi. "A, niye acıyorsun bana?" deyince de, "Ben sana acımiyorum, ona acıyorum," der. Yani hep klişeler karşı. Bizim düşüncemiz oydu, filmi yapmanın amacı oydu. Bir de 70'li yılların sonunda, 80'li yıllarda yaşadığım bir apartman: O apartmanın bir havası vardı. Apartmanda oturan bir travesti vardı. Hâlâ oturuyor. Şimdi yetmiş yaşlarında ve bazen ben bakıyorum ona. Durumu iyi değil. Yetmiş yaşında travestilik yapıp çalışacak hali de yok. Apartmanda o anlattığım kişilerden kimse yok artık. Tamamıyla değişti, çünkü bütün apartman satıldı. Ama öyle güzel bir havası vardı ki o yıllarda... Bir dayanışma vardı insanların arasında. Bu, cinselliğin dışında olan bir şeydi. 70'li yılların sonu, İtalya'da, tamamıyla özgürlüğün olduğu, herkesin çok rahat olduğu bir dönemdi. Ben o dönemi anlatıyorum. Yani benim derdim cinselliğin kabul edilip edilmemesi değil. Başka konulara değiniyorum ben. Film 2000 yılında çıktı, şimdi 2009 yılındayız. Hâlâ en çok satan DVD'lerden birisidir İtalya'da. Düşünebiliyor musunuz? Yeni jenerasyonların da aldığı, tanıdığı bir film. Bu yüzden ona da aileler için kült olmuş bir film diyebiliriz. Duyguların cinsellikten daha önemli olduğunu anlatıyordum. Ben aşkı, sevgiyi cinsel seçimlerin çok ötesinde duygular olarak görüyorum. Hep de böyle gördüm. Bir insanın kime âşık olacağını asla bilemeyiz. Ve bu cinsellikle ilgili değil, onun çok dışında bir şey. Büyürken pek çok şeyi bizlere şartlıyorlar; düşüncelerimizi, duygularımızı belli kalıplara sokuyorlar. Ama böyle değil olay. Bence böyle değil. Hatta ben "Ben eşcinselim," veya "Ben heteroseksüelim," denmesine de karşıyım. "Ben geyim," diyene

“Gey değilsin bence,” derim, “Bilmiyorsun şimdi. Belki karşına Serra Hanım çıkar, hiç belli olmaz.” Hayatta ne olacağı, kimin kime âşık olacağı hiç belli olmaz benim düşünceme göre. Bunu tecrübelerimle de gördüm. İnsanlar kendilerinden beklenmeyen şeyler yaşayabiliyorlar. O yüzden de kimseyi kalıplara sokmam ben. Tabii ki belirli değerleri, ölçüleri olması lazım insanın. Ama, duygularına, yaşanacak olanlara, sevgiye, aşka da açık olması lazım gibi geliyor bana.

Evet, iki şey hatırladım. Bir tanesi; Fassbinder’in son filmi olan *Querelle* adlı Jean Genet uyarlamasında, Jeanne Moreau’nun söylediği bir söz vardır. Jeanne Moreau der ki filmin bir yerinde “Eşcinsellik veya tekcinsellik diye bir şey yoktur. Cinselliğe açık veya kapalı olma durumları vardır.”

Ferzan Özpetek: Bilmiyordum bunu, duyduğuma sevindim.

2000’lerin başında, *Cahil Periler*’in İstanbul’da gösterime girdiği dönemlerde, Cihangir’de yaşayan travestiler mahalle halkının saldırısına uğruyorlardı. İtilip kakılıyorlardı. Evlerini bırakıp gitmeye zorlanıyorlardı. Şimdi böyle olaylar pek yansımıyor gazetelere ama o zamanlar çok vardı. Galiba biraz da onun etkisiyle ben bu filme olumsuz yaklaşmıştım. Çünkü gerçek o değil yani. En azından o dönemde İstanbul’da durum bu değildi. Şimdi galiba böyle şeyler olmuyor. Biraz alışıldı sanıyorum. Yani Roma’daki o apartman, o mahalle havası bizim İstanbul’da yoktu o sıralarda. Onu demek istiyorum.

Ferzan Özpetek: Anlıyorum. Almodovar’la karşılaşmamızı düşünüyorum. Beni hep ona benzetirler. Filmde bir travesti olduğu için ya da bakış açısının benzerliğinden, bilemiyorum, ama Almodovar adı hep geçer. Mutlu oluyorum tabii, büyük bir yönetmen o, çok saygı duyarım. Onunla Los Angeles’ta, Serra’nın da olduğu bir akşam yemeğinde karşılaştık. Yemek onun onuruna veriliyordu. İspanyol dağıtıcım bana hep, “Almodovar sana çok hayran, *Hamam* filmine bayılmış,” filan diyordu. Beni tanıştırdı, ama adam kısa bir selam verip uzaklaştı. Şaşırdım tabii bu kadar soğuk davranmasına. On dakika kadar sonra adam asistanıyla beraber tekrar yanıma geldi. Ev sahibinin villayı gezdirirken bir saat boyunca villadaki hamamı anlattığını, İngilizcesi kötü olduğu için tanıştırıldığımızda ‘hamam’ denince filmi değil de banyoyu kastettiklerini, beni de mimarı sandığını söyleyip özür diledi. Ev sahibi biraz sıkımsı ve senin aksine çok beğenmiş. *Hamam*’ı zaten biliyor ve beğeniyormuş. Sen bol bol film çek, dedi. Sonraki filmimin adını sordu, *Cahil Periler*’in İngilizcesini de İtalyanca-

sını da anlamadı tabii, biri İspanyolca'ya çevirince, "İsminden müthiş olacak film, göreceksin," dedi. Hakikaten de öyle oldu. Bu son kısmı şunun için anlattım; Yine dağıtımclar, *Cahil Periler* için ne kadar saçma bir isim, dediler. Mesela Fransa'da *Aile Tablosu* diye çıktı. Çok da kötü bir afiş yapmışlar. Böyle, yaldızlı bir çerçeve, üstüne biberler yapıştırmışlar falan... Çok kötü bir afiş ve sadece gey barlara asmışlar. Hatta Positif'te dağıtımçıya yönelik, "İtalya'da orijinal ismiyle, orijinal afişle çok iş yapan bu filmin, Fransız dağıtımçı tarafından isminin ve afişinin değiştirilmesi kim bilir nasıl karşılanacak. Filmin bu kadar kötü sunulması bizi çok şaşırttı," gibi bir eleştiri vardı.

Bu filmde Stefano Accorsi oynadı ve onu sonra da kullandın. Çok yeniydi o yıllarda onun oyunculuğu, değil mi?

Ferzan Özpetek: Benimkinden sonra çekilen ama önce gösterilen bir filmi vardı; *Son Öpücük*. Ama, hâlâ hep *Cahil Periler* ile hatırlanır. Onun da üzerinde bir damga olarak kalmış bir film.

Bir de Koray Candemir diye bir Türk genci oynamıştı.

Ferzan Özpetek: Evet. Buradan. Şarkıcıydı o çocuk. Hâlâ şarkı söylüyor herhalde.

İtalya'da, kadın erkek herkesin bayıldığı, çok yakışıklı bulunduğu bir çocuktur. E, bizim de Türkiye'yi iyi bir şekilde temsil etmemiz lazım. Bu yüzden, ben de hep derim ki, "Ya, Türkiye'de her yerde rastladığımız çocuklardan biri işte."

Daha sonra soracaktım ama madem konusu açıldı sorayım; Türkiye'yi temsil ettiğin düşüncesi, izlenimi var mı?

Ferzan Özpetek: Şimdi, şöyle bir şey var mesela, *Karşı Pencere* çıkıyor, İtalya'da bütün büyük ödülleri alıyor, gişe rekorları kırıyor, kritikler göklere çıkartıyorlar ve film kesin olarak İtalya'yı Oscar için temsil edecek diye düşünülüyor. Bundan önce *Hamam* olayı var, biliyorsunuz. *Hamam* filmi Türkiye'den Oscar için seçiliyor ve bana bildiriliyor. "Oscar seçici kurulu *Hamam*'ı seçti. Yarın akşamki kokteylde Kültür Bakanına bir mektupla bunu vereceğiz. O da okuyup hangi filmin seçildiğini duyuracak," deniyor. Kokteyl yapılıyor. Kültür Bakanımız açıyor mektubu, bakıyor ve cebine koyuyor. Hiçbir şey söylemiyor. Aradan on gün geçiyor. On günün sonunda, *Hamam* filmi gitmiyor, diyorlar. "Neden?" diyorum. "Çünkü *Hamam* filmi uygun değil, *Eşkuya* gidecek," diyorlar. Birdenbire başka bir heyet toplaniyor. Heyette İsviçre'de oturan biri var, mesela, *Hamam*'ı görmemiş bile. Neyse, *Eşkuya* filmi seçiliyor, gönderiliyor. Aslında Kültür Bakanımız İstemihan Talay tarafından seçiliyor. Beni en çok sinirlendiren de şuydu;

Amerika'da Hollywood Reporter'da bir yazı çıkıyor; "Ferzan Özpetek Türkiye'de çok önemli, çok kuvvetli, çok iyi lobisi olan bir adam. Bir numara yapıp kendisi için özel bir heyet kurduymuş, *Hamam* filmini seçirtmiş," diye. Tam tersini anlatıyorlar yani olayın. Çok kızdım buna. İlgili kişilerle bayağı tartışmam oldu. Neyse, bence *Hamam* filminin lehine oldu tüm bunlar. Çünkü bu olay Amerika'da çok konuşuldu. Buradaki hamamcıların ayağa kalkması gibi, Amerika'da konuşulması da işimize yaradı. O yüzden artık dert etmiyorum bunları. Ama benim ağırımaya giden bir şey var: İtalyanların çok bağına bastığı bir yönetmenim ben. Hakikaten çok el üstünde tutulan, çok sevilen, herkesin; bütün prodüktörlerin, dağıtımçıların peşinde koştuğu bir yönetmenim. *Karşı Pencere*'nin Amerika haklarını Sony aldı. Orada da çok şanslıydım. Çünkü Sony bekletiyor, bekletiyor ve Toronto Film Festivali'ne götürüyor *Karşı Pencere*'yi. Festivalde filmi seyreden herkes ayakta alkışladı. Çıkarken imzalatıp aldılar filmi. Oysa ben şansımı önce İtalya'da denemiştım. Seçici kurulda bulunan solcu, aydın, benim de çok saydığım bir kadın, yine kuruldaki iki arkadaşımıza diyor ki, "Ben *Karşı Pencere*'yi çok beğendim ama ona oy vermeyeceğim, siz de vermeyin." "Sebeb?" "Böyle bir isimle İtalya'yı temsil etmeyelim. Bu bir İtalyan ismi değil. Telif-fuzu zor," diyor. Bu bana çok dokunmuş, çok ağırımaya gitmişti o zaman. *Karşı Pencere*'nin seçilmemesi değil, bu söylenenler... Demin cinsellik olayından bahsettik, her şeyin ötesindedir, diye. Sanat ve yaratıcılık da öyledir; ülkesi yoktur. Ben öyle görürüm. *Karşı Pencere* gitmedi sonuçta, başka bir film gönderdiler. O da dereceye giremedi. İyi de oldu, diyorum ben. Haberi aldığım zaman memnun olmuştum yani. Neyse.

Hiçbir filmin İtalya adına Oscar'a katılamadı mı?

Ferzan Özpetek: Hayır. Ne Türkiye'den ne de İtalya'dan. Türkiye'de İtalyansın diyorlar, İtalya'da Türksün diyorlar.

Onu da sormak istiyordum. İtalyanların bir bölümü seni hâlâ Türk yönetmeni mi sayıyor? O duygu var mı?

Ferzan Özpetek: Adamına göre değişiyor. Türk diyen de var, İtalyan diyen de. Bundan, bir anlamda, memnunum aslında. Belirsiz olmaktan, insanları şaşırtmaktan mutlu oluyorum. Bazen hiçbir yere, hiçbir şeye ait olmamak, kalıplara girmemek de güzel.

Çifte kültürlülük de güzel bir şey, değil mi?

Ferzan Özpetek: Evet. Bir Japon şairin; iki ülkesi, iki sevgilisi, iki lisansı, iki bayrağı, vs olmayan zavallıdır, gibi bir şiiri var. Çok

güzel bir şiiirdir o. Bugünlerde, tabii, bunu söylemek çok zor. Her yerde milliyetçiliğın yükseldiğı bir dönemdeyiz. Bakarsınız bir yıl sonra, bu adamın ismini Ferzano Özpeteko yapalım, derler, hiç belli olmaz. Her şey değışmeye başladı. Sadece İtalya'da değıl, bütün dünyada milliyetçilik, ırkçılık yükseliyor.

Şimdi ırkçılığın ve milliyetçiliğın yükselme dönemini yaşıyoruz. Bu son derece doğru. Ama senin İtalya'daki yaşamın iki yanlı bir ustura gibi. Bir yönüyle çok başarılısın. Okuduğum, duyduğum kadarıyla bugün birçok İtalyan çevresi seni İtalya'nın en önemli yönetmeni sayıyor.

Ferzan Özpetek: Sayıyor, evet.

Bu öyle bir miras ki, yani kusura bakma ama, sen bugün Antonioni'lerin, Visconti'lerin, Fellini'lerin geçtiğı bir sinemanın neredeyse kralısın. Bundan son derece mutlu olman lazım.

Ferzan Özpetek: Çok mutluyum.

Ama seni başarısız bulanlar ya da, milliyetçilik açısından, "Bu adam iyi bir yönetmen olabilir ama İtalyan değıl," diyenler de olacak.

Ferzan Özpetek: Tabii.

Bu kaçınılmaz bir şey, öyle değıl mi?

Ferzan Özpetek: Ben mutlu oluyorum böyle dendiğı zaman. Bana göre hayatta her şey kolay ve rahat olmamalı. Çocukluğumdan beri hayatımda hep zorluklar, terslikler oldu. Ama onlar benim mücadele hissimi çoğalttılar. Bu çok önemli. Oscar Wilde'mın "Tanrı bizi iki şekilde cezalandırır: İsteddiğimiz şeylere ulaştırmayarak ve ulaştırarak," diye çok sevdiğim bir sözü vardır. İşte o ulaştırarak cezalandırma çok daha ağırdır. Bir yerlerde eksiklerin, tersliklerin olması güzel. Onlar beni kamçılayan şeyler. Geçenlerde *Saturno Contro*'nun DVD'si tanıtıldı. Konuşmalarda Visconti'den, Antonioni'den bahsedildi. Yani onların 'ilah' dedikleri yönetmenlerle karşılaştırılıyorum, böyle büyük şeyler de söylüyorlar benim için. *Saturno Contro*'nun miksini yapıyordum. Öğlen saati, asistanımla beraber bir kitapçıya girdik. Dolaşılıyor öyle, vakit geçsin diye. Kitapçıda "İtalyan Ustaları" diye bir reyon var. Bütün o büyük İtalyan yönetmenlerin filmlerinin DVD'leri arasında benimkiler de var. Asistanıma gösterdim hemen, çok hoşuma gitti. Düşünsene, İtalya'ya ilk gittiğimde asla hayal edemeyeceğim bir şey oluyor; ismim bütün o büyük yönet-

menlerle birlikte anılıyor. Orada psikolojik bir şey oluyor; kendinle, yönetmen Ferzan'ı ayırıyorsun. Bu da iyi bir şey, havaya girmiyorsun yani. Bu duruma şaşırıyor olmam benim için çok önemli. Psikanalistimin de söylediği bir şey bu; "Bu tavrın; ayaklarının yere basması çok önemli," diyor. Mütevazılık olsun diye söylemiyorum bunu. Bu bir, 'psycho'luk, bir "çift olma" hali. Rafterlarda adı geçen kişiyi kendin olarak göremiyorsun. Adamların seni koyduğu yer o kadar tuhaf geliyor ki sana... Onu söylemek istiyorum.

Evet. Kötü bir konumda değilsin. Çok iyi bir konumdasın, bana kalırsa. Bu çifte kültürlülük hikayesi bence Fatih Akın'ın da başarısını sağlayan unsurların başında geliyor, öyle değil mi?

Ferzan Özpetek: Tabii, kesinlikle.

O da iki ülkeden aldıklarını çok ustaca sentezliyor. İkincinin de bütün filmlerinde Türk olan şeyler var: Türk hikayeleri, Türk sanatçıları, Türk şarkıları... Bir Türklük duygusu hakim. Üstelik o senin gibi Türkiye'de doğmamış, Hamburg doğumlu. Buna rağmen onu yapmayı başarıyor. Bu arada Fatih'le ilişkiniz var mı? Tanışıyor musunuz?

Ferzan Özpetek: *Cahil Periler* Berlin Film Festivali'nde yarışmadayken o jüriydi. Karşılaştığımız zaman soracağım, "Niye bana oy vermedin?" diye. Şaka söylüyorum. Bir kere tanıştık, evet. Telefonda... Benim çok beğendiğim, sevdiğim, çok takdir ettiğim bir yönetmen. Mesela, son filmine, özellikle son karesine, bayıldım. Çarpıldım yani! Ne kadar güzel bir duygu bırakıyor insanın üzerinde. Heyecanlanıyorsun, dalıp kalıyorsun... İyi, çok iyi bir yönetmen.

Hanginiz daha iyisiniz?

Ferzan Özpetek: Bir kere ben ondan daha yaşlıyım. *Hamam* filmi çift lisan kullanılan ilk filmidir. Benim vücut ölçülerim de onunkinden çok daha iyi.

Şimdi *La Finestra di Fronte*, Karşı Pencere'ye gelelim. Bu filmdeki röntgencilik olayı benim çok ilgimi çekti. Ben, sinemanın başlı başına bir röntgencilik alanı ve aracı olduğunu düşünüyorum. Sinemada röntgencilikle gelişen filmler, Hitchcock'un *Arka Pencere*'sinden Michael Powell'ın *Peeping Tom* filmine kadar, çok ilgimi çekmiştir. Sende böyle bir yan var mı? Yani röntgencilik var mı kişisel olarak? Bir de sinemanın bir röntgen aracı olduğunu düşünüyor musun?

Ferzan Özpetek: Michael Powell'ın söylediğ filmi müthiş bir filmdir ama adamın kariyerini de bitiren filmidir.

Evet. Sapık bir filmdi çünkü.

Ferzan Özpetek: Ama çok güzel bir film.

Zamanından önce gelmiş, sapık bir filmdi.

Ferzan Özpetek: Evet. *Karşı Pencere*'nin hikayesine dönersek; o zamanlar -80'li yıllar- şu anda da oturduğ apartmanın en üst katında oturuyorum. Teras var. Karşı tarafta da büyük, bir sürü dairesi olan bir bina. Bir sürü olaylar oluyor binada. Hepimiz terastan izliyoruz binayı ve içinde olanları. Bir arkadaşımız, mesela, akşam yemeğinden sonra dürbünüyle bize gelir, şöyle bir selam verdikten sonra gider terasa oturur, izlemeye başlardı. Biz gider yatarız, o sabah dörde, beşe kadar hep karşı tarafları seyrederdi. Ben, 1903 -1904'te yapılmış bir evde oturuyorum. Evin, tavanı diğerlerininkinin yarısı olan, yaklaşık 15 metre karelik bir odası var. Bir tek Serra'nın hiç eğilmeden girip çıkabildiği bir oda. Küçük pencereleri var. Ne amaçla yapıldığı belli değil. Dediler ki bana, bu binanın sahibinin oğlu, o odada, İkinci Dünya Savaşı sırasında saklanan, kaçan insanları saklamış. Sonra ben yandaki daireyi de satın aldım. İkisini birleştirdik. Birleştirirken zaten eskiden de beraber olduğunu keşfettik. O sırada *Karşı Pencere*'yi yazıyorum. Hikayede yaşlı, evinin yolunu kaybetmiş bir adam var. Benim hakikaten karşılaştığım bir adam. Hikayeyi yazmamdan on beş yıl kadar önce köprüde karşılaşmıştım. Gianni'ye telefon açtım, hikayedeki adamı Yahudi yapalım, ama önce İkinci Dünya Savaşı sırasında Roma'daki Musevilere ne olduğunu araştıralım, dedim. Gianni, bu nereden aklına geldi şimdi, diye sordu. Bilmiyorum, dedim, öyle bir düşünce geldi aklıma. Araştırma sırasında 16 Ekim olayını buluyoruz. 16 Ekim'de, geceleyin, Yahudileri toplayıp götürüyorlar. Sonra bana evi satan kadından, evimdeki odada bir buçuk yıl kadar bir Yahudi'nin saklandığını öğrendim. Sonra alıp götürmüşler onu oradan. Belki de farkında olmadan duymuşum bunu ama yine de ilginçti bir anda öyle bir duygunun, düşüncenin gelmesi, Museviliği için içine sokmam. Film, bir yerde, Musevilerin de kendi aralarında ırkçı olduğunu gösteren bir film. Zenciler arasında da ırkçılığın olması gibi. Çok ilginç yönleri vardır filmin. Filmin senaryosunu Massimo Girotti'ye gönderdim. Okuduktan sonra da evine gittim. Ben bu filmi hemen yapmak istiyorum, dedi. Filmde Raoul Bova'nın oynadığı Lorenzo karakteri var, biliyorsunuz. Iscia diye bir adaya tayin olur, gider. Orada banka müdürlüğü yapar. Gianni, Iscia da nereden çıktı, dedi. Ne bileyim nereden çıktı, Iscia adı hoşuma gidiyor, o olsun, dedim.

Bu türden çok hoş tesadüfler var. Massimo, film boyunca bana sürekli: Seninle bir şey konuşacağım, diyordu. Ben de sürekli konuyu değiştiriyordum. Ama ben sana başka bir şey anlatacağım, diyor. Sonra anlatırsın, diyordum, geçiştiriyordum. Korkuyor gibiydim söyleyeceği şeyden. En sonunda söyledi. “Ya Ferzan, ben hayatımda –ki 82-83 yaşındaydı- ilk defa kendimi çok başarılı bir aktör olarak hissediyorum,” dedi. Tabii, böyle bir adamın bunu söylemesi benim çok hoşuma gitti. İtalyan sinemasının ilahı gibi bir adam. Film bittikten sonra Massimo’yu kaybettik. Bir kitapta onunla yapılan bir söyleşiyi okumuştum. Massimo’ya soruyorlar: “Siz, Visconti’yle çalıştınız. Visconti eşcinsel bir yönetmendi. Nasıl buldunuz, eşcinsel bir yönetmenle çalışmayı?” Soru çok saçma gerçi, “Nasıl buldunuz?” Sanki farklı olmak zorunda! Neyse, Massimo cevap veriyor: “Çok iyi buldum. Hatta üç yıl beraber olduk.” Çok şaşırdım tabii, bunu hiç bilmiyordum. Devam ediyor: “Visconti bana, seninle beraber olmak istiyorum, ne dersin? diye sordu. Ben de iki gün düşündüm, onu kaybetmek istemiyordum, ‘Evet,’ dedim. Üç yıl beraber olduk. Sonra karımla karşılaştım. Onunla evlendim. Luchino bana çok kızdı. Ama sonra karımla çok iyi dost oldular. Biz de dost olduk ve her şey tamamıyla değişti.” Massimo’nun bu yanını o öldükten sonra keşfettim yani. Sonra bir arkadaşım aradı beni, telefonda hüngür hüngür ağlıyor. “Sinemaya gittim, şimdi çıktım. Sen Massimo’nun Iscia’daki hikayesini biliyor muydun?” diye sordu. “Hayır,” dedim, “Ne hikayesi, Iscia’yla ne alakası var?” “Ischia’da biriyle büyük bir aşk yaşadı,” dedi, “Karısıyla çocuklarını bırakıp bu adama gidecekti. İki gün savaştı bu düşünceyle ve gitmedi,” dedi. Filmdeki Giovanna da kocasını ve çocuklarını bırakıp gitmek durumundadır ama gitmez, kalır. Böyle benzerliklerin olması benim çok ilgimi çekmişti.

Eski İtalyan oyuncularını kullanman çok enteresan. Massimo Girotti’yi nasıl hatırladın, bilmiyorum. Daha benim çocukluğumda *Fabiola* diye Roma tarihine dair bir filmi oynamıştı. Lucia Bose’yi de bir filmde oynattın. Lucia Bose’yi kim tanır, hatırlar? İtalya’da belki hatırlıyorlardır. Ben hatırlıyorum, yine çocukken, *Zeytinliklerin Altında Sükun Yok*, diye bir film oynamıştı. Biliyor musun? *Non C’è Pace Tra Gli Ulivi*.

Ferzan Özpetek: Tabii. Antonioni’nin ilk filminde oynadı o kadın.

Bu kadınları ya da adamları nereden buluyorsun?

Ferzan Özpetek: Benim çok sevdiğim oyuncular bunlar. Mesela, Lucia Bose’ye hâlâ hayranımdır.

Hâlâ görünür mü ki ortalarda?

Ferzan Özpetek: Az görünüyor. Lucia Bose'nin *Harem Suare*'deki istasyon sahneleri bence müthiş sahnelerdir. Piero Tosi diye biri vardır, bu ismi iyi hatırlayın. İtalyan sinemasının hatta dünya sinemasının en önemli isimlerinden birisidir benim için. Mesela, *Satyricon*'daki kafaları, bütün saçları, makyajları yapan adamdır. Büyük bir kostümcü. Visconti ve Fellini'nin paylaşmadığı, hep istedikleri, hatta onlara 'hayır' diyebilen önemli bir kostümcüdür. Lucia Bose'nin de çok yakın dostudur. *Harem Suare*'de Lucia Bose'nin makyajını, saçını, kıyafetini birlikte hazırladık. Benim ilk olarak Antonioni'nin *Bir Aşkın Kronolojisi*'nde gördüğüm ve hayran olduğum bir oyuncu Lucia Bose. Çok güzel bulduğum ve hep takip ettiğim bir oyuncu. Tabii, yıllar önce bırakmış sinemayı. Sinemaya dönmesi, bir anlamda, benimle oldu. Massimo Girotti unutulmuştu yine aynı şekilde.

Eskileri karıştırıyorsun.

Ferzan Özpetek: Hayır, sadece sinemaya merakım var. Sevdiğim oyuncular bunlar. Mesela Türkan Şoray ve Orhan Gencebay'la reklam filmi çekmişim, banka reklamları. Hatırlar mısınız, bilmiyorum: Dışbank reklamları. İlk reklam deneyimim onlarla yaptığımız bu Dışbank reklamlarıydı, çok da güzel olmuştu. Sonra, tabii tadını biraz bozduk. Onlar iyi tutunca başka bir şeyler daha yaptık. Neyse, Türkan Şoray'la çalışırken kendi kendime, "Düşünebiliyor musun, Türkan Şoray'la çalışıyorsun şu anda, ona 'şöyle yap, böyle yap' diyorsun," diyordum.

Niye düşünmeyesin ya? Yönetmen kraldır.

Ferzan Özpetek: Yönetmen kraldır da, o da senin çocukluğundaki ilahe yani... Düşünebiliyor musun?

Peki, sırası gelmişken sorayım; bütün Türk sineması oyuncularını seninle çalışmak için neredeyse sıraya girmeye hazırlar. Türkan Şoray'dan Hülya Koçyiğit'e, Hülya Avşar'dan bilmem kime kadar... Ne zaman sıra gelecek bunlara? Veya kimin daha çok şansı var?

Ferzan Özpetek: Bir kere, Türkiye'deki oyunculuğun çok üstün olduğuna inanıyorum. Hakikaten çok iyi oyuncularımız var. Çok iyi işlerin, rollerin çıkacağı oyuncular var. Benim oyuncularla müthiş bir ilişkim var. Bunu biliyorum, farkındayım. Bu da filmimde oynamaları için seçtiğim andan itibaren oyuncularımıza âşık olmamdan kaynaklanıyor. Her şeyleriyle ilgileniyorum. Er-

kek olsun, kadın olsun benim ilahlarım oluyorlar o dönemde. Bu, oyunculara da yansıyor ve çok güçlü bir şey çıkıyor ortaya. Mesela, İtalya'da yaptığım bütün filmlerdeki bütün oyuncular, özellikle kadın oyuncular, o senenin bütün ödülleri alıyorlar. İstisnası yok.

O zaman oyuncularınla bayağı çalışıyorsun. Yani prova yapıyorsun, onları hazırlıyorsun.

Ferzan Özpetek: *Hamam*'dan beri senaryolarıma son halini oyuncularla birlikte veririm. Evde toplanıp senaryoyu okuruz. Film sırasında hiç karşılaşmayacak, ortak sahneleri olmayan oyuncular da oluyor. Birlikte okurken benim yazdığım cümleler ölüyor, oyuncunun okumasıyla başka şekilde yeniden doğuyor. Oyuncunun okuması, tabii, yazıyı doğal, yaşayan bir dile çeviriyor. Gerçi Türkiye'de o doğal dil yok oluyor. Çünkü altyazıyla oynuyor filmler. Bazen filmlerime İtalya'da daha sıcak bakılmasının nedenlerinden bir tanesi de o olabilir, diye düşünüyorum.

Ama bu benim sorumu yanıtlamadı. Bu bekleyen Türk starlarından hangisi seninle film yapabilir?

Ferzan Özpetek: Ben bu sorudan kaçmaya çalışıyorum, sen de beni oraya çekmeye çalışıyorsun.

Mithat Alam: Ben tercüme edeyim mi? Ferzan Bey diyor ki: "Türk oyuncularından hiçbirisine yeterince aşık değilim."

Ferzan Özpetek: Yok, yok, öyle değil. Haksızlık etme. Şimdi, ağabeylerimle konuşacağım. Türkiye'deki prodüktörlerim onlar. Bu filmden sonra çekeceğim bir film var. Kafamda iki konu var. Bir tanesi için çok sayıda kadın oyuncu gerekiyor. Eğer o olursa 8-9 Türk oyuncu götüreceğim.

Çiğdem Mater: Herkes rahatlayacak.

Ferzan Özpetek: Yalnız şeyi de hesaba katmak lazım; mesela son filmim *Un Giorno Perfetto*, *Mükemmel Bir Gün*'de üç kadın oyuncunun olduğu bir sahne vardır. Öyle bir gerilim oluyor ki üç kadın oyuncu makyaj odasında olunca... Herkes panikte yani o anda. Çünkü her an bir şey patlayabilir, olay olabilir. Sekiz, dokuz kadın oyuncunun makyaja girmesini düşünebiliyor musun? Onun üzerine başka film bile yapılabilir. Biriniz gelir çekim yaparsınız. Müthiş olur.

Kamera arkası filmi.

Ferzan Özpetek: Esas başyapıt kamera arkası olur.

Vakit azalıyor, biraz hızlı gideceğim. Kutsal Yürek, Cuere Sacro, en az iş yapan filmim oldu, demiştin demin, öyle mi oldu?

Ferzan Özpetek: En az iş yapan filimlerimden, evet.

Ben şöyle düşünüyorum; bu film zamanımızın çok önemli bir meselesine değiniyor; kutsalı aramak. Çünkü özellikle ideolojilerin çökmesinden, komünizmin yıkılmasından, toplumların genel anlamda depolitize olmasından sonra, onun yerini alan birtakım şeyler var. Bunlardan bir tanesi, tabii, milliyetçiliğin ve buna bağlı olarak ırkçılığın kesin yükselişi. Ayrıca, her topluluğun kendi ulusal kimliğine yeni baştan ilgi duymaya başladığını düşünüyorum. Bizde de, mesela, tarihe olan ilgi arttı. Her pazar tam sayfa tarih sayfaları, İlber Ortaylı'nın birdenbire bir star olması, televizyonlarda bile akşam saatlerinde tarih programları yapılması; bütün bunlar inanılmaz şeyler. İnsanlar bir de 'kutsal' arayışına düştüler. Yani din yeniden gözde, inanç konuları yeniden tartışılıyor. Bence film bu açıdan günümüze çok denk düşen bir film. O kadının kutsal arayışı beni son derece ilgilendirdi. İnanç sahibi birisi değilim, ama bunu çok evrensel ve çok çağdaş buldum.

Ferzan Özpetek: Bu beni çok çeken bir konu. Ama önce bir şey söyleyeceğim; sen, *Cahil Periler*'deki kaza sahnesi çok güzel, dedin. Orada ben, *Joe Black*'teki kaza sahnesini kullandım. Çünkü cenaze sahnesi çekmek istemiyordum. Öyle bir kaza olsun ki adamın öldüğü kesin olsun, diyordum. Sonra aklıma *Joe Black*'teki kaza sahnesi geldi. Filmi tekrar izledik, o sahneyi çalıştık, daha da mükemmelleştirmeye çalıştık.

Herhalde başardınız. Ben *Joe Black*'teki kaza sahnesini hatırlamıyorum. Ama seninki çok iyidi.

Ferzan Özpetek: Evet, çok iyi yaptık. Ama, dediğim gibi, orijinal bir sahne değil. Orada adam çevresine bakmıyor, burada cep telefonuna.

Çok güzeldi.

Ferzan Özpetek: Evet. Kutsalı arayış diyorduk. Rossellini'nin *Aurupa '51* diye bir filmi var. Oradaki kadın kahramanın adı da Irene'dir hatta. *Kutsal Yürek*, *Cahil Periler* ve *Karşı Pencere*'den

sonra, İtalya'da herkesin Ferzan Özpetek diye titrediği, yani filmlerimi beklediği bir dönemde çıktı. Sonradan anladık ki filmin tanıtımı, afişi falan çok yanlış olmuş. Bir kilise filmi olduğu sanıldı. Dokuz yüz bin civarında bir seyircisi oldu. Tabii, ben 1,5-3 milyonlara çok alıştığım için 900.000 felaket gibi geldi. Gazetelerde, Özpetek'in düşüşü, diye yazdılar. Bayılırlar, biliyorsunuz, böyle saldırılara.

Meleğin düşüşü.

Ferzan Özpetek: Meleğin düşüşü. Neyse. Ama sonra *Saturno Contro*'yla cevabını verdik.

Zevkimin seyirci zevkiyle aynı olmasını hiç beklemedim. Benim çok beğendiğim ve hatta tek dört yıldız verdiğim Özpetek filmi oldu.

Ferzan Özpetek: Yani şimdi sen bana dört yıldız verdiğin zaman anlayayım ki o film iyi gitmeyecek. Bundan sonra, ne olur, tek yıldız ver.

Dışarıda konuşurken söylemiştim, ama kayıtlara geçsin diye tekrarlayayım; geçenlerde Haşmet Babaoğlu, Sabah'taki sütununda bu filmi DVD'den yeni keşfettiğini, çok beğendiğini, üzerinde uzun uzun düşündüğünü ve yakında geniş bir yazı yazacağını müjdeledi bizlere. Ama henüz yazmadı yazıyı.

Ferzan Özpetek: Son zamanlarda okuduğum ve sıkça da duyduğuma göre; Ferzan Özpetek, daha dört yıl öncesinden İtalya'nın ne duruma geleceğini görmüş, diyorlar. *Kutsal Yürek* ilk çıktığında öyle bir saldırı oldu ki bana... Bayağı böyle, hırlıyorlardı yani. Hatta üniversitedeki sinema hocam, yaşlı da bir adam, filmin ortasında kalkmış ayağa, "Çok kötü bir film bu! Çok iğrenç bir film!" diye bağırması. Çok alındım ona.

İtalya'yı kötü gösteriyordu tabii, ondan sinirlendi herhalde.

Ferzan Özpetek: Ama filmi seven de çok.

Ama sen kendin söyledin; bu Rossellinivari bir film. Roberto Rossellini, dünya sinemasının bence en büyük ustalarından biri, ama bütün o sinemacılar; Visconti, Fellini, Antonioni, vs arasında, takdir edilmesi, anlaşılması en zor sinemacıdır.

Ferzan Özpetek: Evet. Rossellini'nin bir yazısını okudum. Keşke o yazıyı filmi yapmadan önce okusaydım.

Öyle mi? Senin filmin, Avrupa '51, Stromboli, İtalya'da Yolculuk; bütün bunlardan genel izlenimler taşıyor. Çok Rossellinivari bir film.

Ferzan Özpetek: Farkında olmadığım bir durum.

Bir de farkında olsan kim bilir ne olacak?

Ferzan Özpetek: Rossellini'nin dediği şu: Sinemada kötülüğü anlatın; hırsızlığı, fahişeliği, aşkı, ölümü, acıyı anlatın, iş yapar. Ama iyilik seyirciye çekici gelmez, merak yaratmaz.

Kötülük daima daha çekici geliyor, öyle mi?

Ferzan Özpetek: Kötülük her zaman daha çekicidir. Hatta bir şey söyleyeceğim size; mesela, New York Times'ın eleştirmeni bir filmimi göklere çıkartıyor. Çok mutlu oluyorum. Ama ertesi gün cahil, geri zekalı, aptal biri gelip diyor ki "Son filminizi gördüm, ama hiç beğenmedim. Güzel olmamış." Bir anda New York Times'daki eleştirinin verdiği mutluluk yok oluyor, mutsuz oluyorum. Olumsuz eleştiri, kötü niyet etkiliyor insanı.

Etkilemesin ya, boş ver.

Ferzan Özpetek: Ama etkiliyor. Özellikle yönetmeni çok etkiliyor. Ama etkileyecek diye eleştirmekten kaçınmayın.

O konuda Zeki Müren tavrı takınmak lazım. Hakkında yapılan dedikodular ve eleştirilere "Meyve veren ağaç taşlanır, şekerim," diye cevap vermişti bir televizyon programında.

Ferzan Özpetek: Zeki Müren'e âşık olup ağlayan bir sürü kadın da vardı aslında. Bu da benim teorimi destekliyor.

Cahil Periler.

Ferzan Özpetek: *Cahil Periler*'i geçtim canım. Keşke *Cahil Periler* olsa. Aşk her şeyin ötesinde... Aslında çok ilginç bir ülkeyiz biliyor musunuz? Düşünebiliyor musunuz, Huysuz Virjin cumartesi akşamının en çok izlenen programını yapıyordu Türkiye'de? Gerçekten ilginç bir ülkeyiz.

E, zenne kültürü var.

Ferzan Özpetek: O da var, ama ülke olarak aslında çok açık, çok ilerici taraflarımız var. İtalya'da aklımın ucundan bile geçmez böyle bir şey.

Peki, gelelim benim görmediğim, göremediğim filme; *Saturno Contro, Bir Ömür Yetmez.*

Ferzan Özpetek: Benim en sevdiğim filmim. Kendi evimde çektim; filmde evimi de görüyorsunuz yani. Fikir şuradan çıktı; beklediğimiz bir anda çok yakın bir arkadaşımızı kaybettik. Bir gün Gianni'yle konuşurken "Beraber olduğum, çok sevdiğim, âşık olduğum kişiyi bir gün kaybedersem herhalde mallarımı arkadaşlarıma dağıtır ve kendimi öldürürüm," dedim.

Hâlâ öyle mi düşünüyorsun?

Ferzan Özpetek: Hâlâ öyle düşünüyorum, evet.

Şimdi, burada biraz özele de girdik. Hayatında büyük bir aşk var ve hâlâ devam ediyor, değil mi?

Ferzan Özpetek: Evet. Yedi buçuk, sekiz yıldır sürüyor.

Allah mesut etsin. Şimdi filme dönelim. Film bir kaybı mı anlatıyor?

Ferzan Özpetek: Bir kaybı ve devamında yaşanan olgunlaşmayı anlatıyor. Astrolojide, Satürn ters açıdayken hayatımızda her şey zorlaşıyor. Ama bu zorluklardan dersler alıyoruz. Yani Satürn, yaşattığı kötü ve acı deneyimlerle bizi olgunlaştıran, sabırlı ve fedakar olmayı öğreten bir gezegen. Filmde de karakterlerin, başlarına gelen kötü olaydan sonra, olgunlaşmaları işleniyor. Aslında, filmin İtalya'da bu kadar iş yapmasına şaşırımdım. Filmin yaklaşık kırk dakikası matemle geçiyor. Yeni bulduğum bir oyuncu da var filmde, ölen çocuk. Şu anda İtalya'nın starı.

Kim o?

Ferzan Özpetek: Luca Argentero. Biri Bizi Gözetliyor'a katılmıştı. Herkes ona, Ferzan Özpetek'in oyuncularından biri, diyor. Ünlü olmasında payımın olması çok hoşuma gidiyor, tabii. Yine filmde oynayan Ambra Angiolini o senenin bütün yardımcı kadın oyuncu ödülleri aldı. Filmin şarkısı -Gabriella Ferri'nin eski bir şarkısıdır- çok meşhur oldu. Farklı versiyonlarını yaptılar şarkının. Bu, bana çok dokunan, pek çok yerinde pek çok duygumun olduğu bir film. Mesela, bir morg sahnesi vardır; ona çok benzer bir olay yaşamıştım. Biz bir grup iyi arkadaştık. İçimizden biri hastaneye kaldırıldı. Hepimiz hastaneye doluştuk, yirmi dört saat orada bekliyorduk. Hatta dışarıdan bir bank getirip, hemşirenin bütün itirazlarına rağmen, hastanenin hiç olmayacak bir

yerine koyduk. Nöbetleşe bekledik. Doktora durumunu sordüğümüzde bize, "Boynundan aşağısı tutmuyor, keşke yaşamasa," dedi. O anı aynen koydum filme. Sadece bir akşam hastaneyi bırakıp yemeğe çıktık. Yemekten önce öldüğü haberini aldık.

Yani filmde yaşanmış şeyler anlatılıyor, değil mi?

Ferzan Özpetek: Evet, yaşanmış anlatmak benim çok hoşuma gidiyor, rahatlıyorum. Bu şekilde acılarımı içimden atıyorum; terapi gibi, anlıyor musun? Filmi benim evimde çekmemin nedeni de şu: Çekimleri yapacağımız mekanın komşularından biri 5 bin euro, diğeri 8 bin euro istedi, ki çekimler onları çok da etkilemeyecekti aslında. Ama gece çekimlerimiz vardı, polis çağırırız, diye tehdit ettiler bizi. Ağustos ayı ve başka da yer yok. Gianni, zaten senin evini düşünerek yazmıştık, orada çekelim, dedi. Önce itiraz ettim ama sonra düşündüm, taşındım; başka çare yok. Biz otele çıktık. Film evde çekildi. Evimi filmden sonra gören arkadaşlar kendilerini *Saturno Contro*'da gibi hissettiklerini söylüyorlar.

Evini bir *Saturno Contro* müzesi haline getirebilirsin aslında.

Mithat Alam: Birçok filminizde olduğu gibi bu filminizde de müthiş bir duygusallık, seyircilere yaşattığımız bir duygu seli var. Ama film hiçbir zaman melodrama kaçmıyor. Bu, inanılmaz bir denge. Diğer ülkelerin sinemalarındaki melodramların hiçbirine uymuyor sizinki, ama onlardan çok daha fazla bir duygu hissettiriyorsunuz, bana ve birçoklarına. Bu duyguyu nasıl yakaluyorsunuz? Ben bunu hep düşünmüşümdür.

Ferzan Özpetek: Keşke bilebilsem ben bunu. Hakikaten, tamamıyla içgüdüsel olarak hareket ediyorum. Bir de sette heyecanlanmam. Şimdi, mesela, önümüzdeki filmde çok korkuyorum. Tamamıyla içgüdüsel olarak yaptığım, günlük duygularına göre çektiğim için; ya o gün o duyguları hissetmezsem, ya o gün öyle heyecanlar duymazsam, diye korkuyorum. Mesela, filmdeki morgda ağlama sahnesini üç kere çektik. Set işçileri de dahil hepimiz ağlıyorduk çünkü. Aynı sahne, iki kamerayla, üç kere çekildi. Benim setlerin heyecan ve duyguların yoğun yaşadığı yerlerdir. Bu da herhalde bir şekilde filme yansıyor.

Bu film, İtalya'da çok iyi iş yapan bir film oldu, dedin. Bildiğim kadarıyla bizde iş yapmadı bu film.

Ferzan Özpetek: Benim hiçbir filmim iş yapmadı ki Türkiye'de.

Onu söyleyecektim; genel anlamda senin filmlerin Türkiye'de çok iyi iş yapmıyor. Nasıl açıklıyorsun bunu?

Ferzan Özpetek: İtalyanca olmaları çok önemli. Mesela benim Türkiye’de en iyi giden filmlerim *Hamam* ve *Harem Suare*. *Harem Suare*’nin bir kısmının Türkçe olmasının ve Türk oyuncularla çekilmesinin önemli etkenler olduğunu düşünüyorum. Ama, mesela, çok iyi Fransız filmleri var, çok iyi İtalyan filmleri var, çalışmıyorlar.

Tabii. İtalyan filmi hiç gelmiyor zaten.

Ferzan Özpetek: Geldiği zaman da çalışmıyor. Bunu çok doğal buluyorum ben.

Peki, *Mükemmel Bir Gün*’e gelelim. Bu, benim çok sevdiğim bir film oldu. Ama, galiba, ilk defa bu filmin senaryosu senin değil. Bir uyarlama. Ama yeni filminin senaryosu yine sana ait olacak, değil mi?

Ferzan Özpetek: Evet.

Bu parantez nasıl oldu?

Ferzan Özpetek: Böyle bir teklif geldi. Senaryoyu okudum, hoşuma gitti. Bir de insanın kendi kendine meydana okuması vardır ya hani; “Bunu da bir deneyeyim!” diye. Fikrini sorduğum herkes; annem, arkadaşlarım, “Sakın ha, yapma!” dedi. Yıldırım Türker çok yakın arkadaşımıdır. Roma’daydı o sırada. Ona sordum, “Ferzan, kesinlikle yapma. Yunan trajedisinin bile zor kaldırdığı bir konu bu,” dedi. Bütün bunlar beni bu işi yapmaya daha da teşvik etti.

Yasak meyve gibi oldu.

Ferzan Özpetek: Evet, öyle oldu ve yaptım.

Bir de bir şansı oldu filmin; İtalya’da da kadına karşı şiddet olayı tartışılıyordu. Filminin senatoda gösterilmesi istendi, değil mi?

Ferzan Özpetek: Gösterildi. Ama, tabii, ben gitmedim.

Bu çok enteresan bir şey, değil mi?

Ferzan Özpetek: Evet. Her dakika böyle olayların olması korkunç bir şey. Filmin çıktığının ertesi haftası bir adam karısıyla çocuklarını öldürdü, bagaja kilitledi. Ben, bizimkilere, “Gazeteciler aradığında kesinlikle bu konulara girmeyelim,” dedim. Bu

olaylar üzerinden reklamımızı yapabilir; bakın, oluyor işte böyle şeyler, diyebilirdik ama biz tam tersi tavrı takındık. Ama sürekli oluyor bunlar İtalya'da.

Bizde de oluyor, canım. Her yerde oluyor.

Ferzan Özpetek: Evet. Aile içi şiddet gerçekten korkunç bir olay.

Genelde aynı görüntü yönetmeniyle çalışıyorsun galiba, değil mi?

Ferzan Özpetek: Hayır.

Çok değişiyor mu filmlerde?

Ferzan Özpetek: Daha önce üç farklı görüntü yönetmeniyle çalışmıştım. Son filmimde bir başkasıyla çalıştım. Şimdi onu da değiştiriyorum.

Yani böyle devamlı çalıştığın bir ekip yok mu?

Ferzan Özpetek: Bir yönetmen yardımcım vardı, ama son filmde çalışmadı. Bir de bütün filmlerimde çalışan bir kız arkadaşım var. Sette herkes korkar ondan. Üzerimde çok büyük bir etkisi vardır. Herkesin çok beğendiği, benim de çok haz duyduğum bir sahne olduğunda ona bakarım; çoğunluğun ne düşündüğünü umursamadan beğenmediği kısmını söyler. Sette gerçek fikrini söyleyen tek insandır. Bana öyle gelir. Öyle bir ilişkim vardır onunla.

Peki, filmlerinde Türkçe şarkılar kullanman konusunda İtalyanlar ne düşünüyor?

Ferzan Özpetek: Hoşlarına gidiyor.

Sezen Aksu'yu tanıttın onlara herhalde?

Ferzan Özpetek: Sezen Aksu'yu tanıttım, evet. Ve Nazım Hikmet'i... *Cahil Periler*'den sonra filmdeki şiirlerinin kitabı çok sattı. New York, Lincoln Center'daki gösterimin ardından Mondadori bizim için büyük bir yemek verdi ve kitap için teşekkür etti. New York'tan bahsetmişken, MoMA olayını biliyor musun? O benim hayatımı gerçekten değiştiren bir olaydır.

Anlatsana o olayı da.

Ferzan Özpetek: Beni Cinecitta'dan aradılar ve dediler ki "MoMA'dan iki kere mail attılar bize. Sizin retrospektifinizi yapmak istiyorlar. İster misiniz?" "Tabii, isterim," dedim ama bunu söylerken hayatımı bu kadar değiştireceğini bilmiyordum. Zaman içinde çok güzel gelişmeler oldu. İtalyanca ve İngilizce dillerinde kitabı, ardından da CD'si çıktı. Sonra MoMA'ya gidişimiz... Ağabeylerimden biri de geldi. Müzenin, Amerikalıların tavrı... Ardından bana yazdıkları bir mektup var, hâlâ saklıyorum; ilk defa yaptıkları bir retrospektifin kapalı gişe oynadığını, bu sayede üye sayılarının arttığını söyleyip teşekkür ediyorlardı. İtalya'daki bir sürü yönetmeni kendime düşman ettiğimi biliyorum, bunun farkındayım. Ama o da çok normal. Ben de "Neden ben?" diye sordum; hem kendime hem de MoMA'daki insanlara. Cevabımı da o gece yapılan konuşmada aldım: Ferzan Özpetek sinemasının cesareti, diyordu konuşmayı yapan kadın, belirli konulara değinmesi, cinselliği, kadını, erkeği, kültürleri, milletleri birbirine karıştırmasındaki cesareti... Ben, genelde, hep aynı eleştirilere, sorulara maruz kalıyorum. Mesela, *Karşı Pencere*'den sonra Floransa'daki bir gazeteci dedi ki, "Yine eşcinsellik var filminizde. Neden hep eşcinsellik var?" Ben de dedim ki, "Siz başka bir yönetmene filmlerinde neden heteroseksüellik olduğunu soruyor musunuz?" "Hayır, sormuyorum," dedi. "Bu soruyu bana sorduğunuz sürece hep de olacak," diye cevap verdim. Tepki gösterdim. Ama, yine de, bazen içinize şüphe düşüyor; acaba bunu doğru mu yapıyorum, belki de kaldırmalıyım, vs. Yine, mesela, dağıtım şirketleri diyor ki, *Saturno Contro*'daki o öpüşme sahnesi olmasa sekiz yüz bin veya bir milyon seyirci daha fazla yapabilir bu film. Yine *Saturno Contro*'nun prodüktörü gittiği sinemanın önünde birinin arkadaşlarına "Eşcinsellerin öpüşme sahnesi varmış bu filmde, girmeyelim," dediğini duyuyor. Ne bileyim, Asaf Ağabey'imın arkadaşı *Cahil Periler*'e gideceklerken karısına, "Ferzan Özpetek filmi bu, bizim oğlanı götürme," diyor. Ağabeyim de aslında bunu bana "Biraz dikkat et filmlerine," demek için anlatıyor. Ben de, "Gitmesinler, görmesinler. Ben mutluyum. Öyle insanların görmesini istemiyorum zaten," dedim. Filmlerimi herkes görecek, herkes görsün, diye bir iddiam yok zaten. MoMA olayı bu tür insanlara benim yerime verilen bir cevap oldu. Ben filmlerimi yaparken, şunu koyayım, bunu koymayayım, diye düşünmek, sınırlandırılmak istemiyorum. Ben filmlerime kendi hayatımdan özel bir şeyler koyuyorum, duygularımı veya duyduğum şeyleri koyuyorum, beni etkileyen her şeyi koyuyorum ve bu gişe rekoru kırıyor ya da olay oluyor. Büyük bir mutluluk getiriyor bu insana. Beğenilmediği zaman kötü etkileme riski de var ama, tabii, yedi filmden sonra o etkiler azalıyor biraz. Bir eleştirmenin söylediği kötü bir şeye, gişenin düşük olmasına falan yavaş yavaş aldırılmamaya başlıyorsun.

Son birkaç sorum var. Bir tanesi, İtalyan sinemasında bir boşluk var. Çok büyük yönetmenler yok ortada. Gianni Amelio, Marco Risi ve hatta Nanni Moretti, neredeyse kendilerini tükettiler, yeni bir şey yapmıyorlar. Yeni yönetmen de pek gelmiyor. Yanlış mı düşünüyorum?

Ferzan Özpetek: Yok, var. Gomorra, Il Divo...Gomorra'yı yapan benim arkadaşım. Matteo Garrone var, Sorrentino var. Hatta Sorrentino, Toronto'da "Biz İtalyan sinemasını göstermek için Cannes'a geldik. Sen Venedik'e gittin, herkes sana saldırdı. İtalyan sinemasını karaladın," diye dalga geçiyordu benimle. Hakikaten çok saldırmışlardı bana Venedik'te. Onun da nedenleri var tabii. Venedik'e ben bir geldim, Cleopatra gibi yani. Bir tekneye bindik, yanımızda üç tane daha tekne belirdi; bir sürü dürbünlü fotoğrafçı, fotoğraflarımızı çekiyorlar. O gün bütün gazetelerde çıkıyorsun. En çok satan dergide kapak oluyorsun. Io Donna diye bir kadın dergisi vardı, ona kapak oldum. Yani, ses getirdiğin, gümbür gümbür olduğun zaman pek çok insan rahatsız oluyor. *Hamam* filminin Cannes'da ilk gösteriminde, yağmurlu da bir gün olmasına rağmen upuzun bir kuyruk olmuştu. Şaşırmıştım.

Peki, sinemada yapmak, anlatmak istediğin daha çok şey var mı?

Ferzan Özpetek: Dolu. Sağlığım yerinde olduğu sürece anlatacağım daha çok şey var. Sağlığımı kaybetmek hayatta en korktuğum şeylerden biridir. Çok önemserim. Zaten çıkan kitabın ismi de *Gözlerim Açık*.

Senin hakkında çıkan bir kitap mı?

Ferzan Özpetek: Evet. *Cuore Sacro* sırasında Herald Tribune ile bir röportaj yapmıştım. Yine bütün gazetelerin bana saldırdığı bir dönemdi. Herald Tribune'dan benimle röportaj yapmak istediklerini söyleyen bir yazı geldi. Ben de hiç güvenmediğim için, yapmak istemiyorum, diye cevap verdim. Kadın, konuyla ilgili toplantı yaptıklarını, benimle bu röportajı yapmayı çok istediklerini belirlen bir yazı daha yazdı. Telefon açtım sonra, "Bu röportajı neden istiyorsunuz, ne var altında?" diye çıktım. Çok eminim çünkü, saldıracaklar. Kadın, "Çünkü İtalyan sinemasında gördüğümüz en ilginç yönetmen sizsiniz," deyince, "Ne zaman yapıyoruz?" diye anında çözüldüm. Yarım sayfa röportajım çıktı Herald Tribune'da, ki bu gazetede röportajlara o kadar yer ayrılmaz. Röportajda Marguerite Yourcenar'ın *Adriane'un Hatıraları* kitabından sevdiğim iki cümleyi söylemiştim. Biri kitabın sonundaki "Bir gün gelecek, ka-

ranlık sulara gireceğiz. Bu karanlık sulara girdiğim zaman gözlerim açık olarak geçmek istiyorum karşı tarafa,” cümlesi idi. Bir de şeyi söylüyor Yourcenar; Aurelia’dan sonra, İsa’dan önce bir zaman vardı ki insanoğlu tek başına kaldı tabiatla. O insanın ilginçliğini anlatıyor. Ondan bahsettim. Bu yüzden de kitabın ismini *Gözlerim Açık* koymuşlar. Sağlığım, sağlıklı düşünebilmenin çok önemli olduğundan falan da bahsetmiştim.

Peki, bir soru daha; Türkiye’de olup bitenleri izliyor musun?

Ferzan Özpetek: Biraz.

İtalyan gazetelerinin yer verdiği ölçüde mi?

Ferzan Özpetek: Yok canım. İnternet diye bir şey var. Arada sırada ‘Ferzan Özpetek’ diye aratıyorum. Ne çıkmış, ne yazılmış, diye bakıyorum. Hep çok kötü şeyler yazılıyor ama, neyse.

Son bir soru; Sezen Aksu’yla bir dostluğunuz var, değil mi?

Ferzan Özpetek: Var tabii. Sezen Aksu benim için çok önemli bir insan. Çok duyarlı bir insan. Tek cümleyle çok güzel bir duyguyu ifade edebiliyor. Şarkılarında da öyle. “Gidiyorum, kokun hâlâ üzerimde,” dizesi, bunun çok güzel bir örneği. Küçük şeylerle bir sürü şeyi anlatabiliyor, bu çok hoşuma gidiyor. Müzik beğenim biraz farklıdır benim. Bu konuda hep ağabeylerimin eleştirisine uğramışım. Çok alakasız, hiç kimsenin dinlemediği şeyleri dinleyen bir insanımdır ben. Hiçbir konuda olmadığı gibi müzik konusunda da kalıplar yoktur kafamda. Bu da bütün işlerime yansıyor, tabii. Her şeye açığım kafamda.

Yani, mesela, klasik müzik dinlemiyor musun?

Ferzan Özpetek: Klasik müzik de dinliyorum, tabii. Ama, mesela, Kibariye de çok hoşuma gider. Müslüm Gürses’e bayılırım. *Bir Ömür Yetmez* filminin adını onun aynı adlı şarkısından etkilenerek koydum.

İzleyici: Merhaba. Son filminiz *Anadolu Çiçeği* olacak, diye okumuştum. Doğru mu?

Ferzan Özpetek: Hayır.

İzleyici: Peki, yapacak mısınız? Çünkü *Hamam*’dan da önceki bir projenizdi o sanırım.

Ferzan Özpetek: Evet. İtalya ve Türkiye'nin 80'li yıllardaki politik durumunu, idamlar dönemini anlatıyor. Hep aklımda ama, bugün onu anlatmak artık şey gibi geliyor bana...

İzleyici: Öncelikle *Karşı Pencere* gibi bir filmi çektiğiniz için teşekkür etmek istiyorum. Çok etkilendiğim bir film. Özellikle sonuna doğru, o merdivenlerden inerek giden arabanın arkasından bakma sahnesi... Bu kadar mı güzel, bu kadar mı samimi bir şekilde anlatılır... Benim dikkatimi çeken bir şey var; genelde bütün filmlerinizi kadın karakterlerin çatışmaları üzerinden ilerliyor. Özellikle kadın karakterleri nasıl yarattığınızı çok merak ediyorum. Önce olayı yaratıp sonra karakterleri mi ona uyduruyorsunuz? Nasıl yazıyorsunuz senaryolarınızı?

Ferzan Özpetek: Belirli bir şey yok kafamda. Son filmimde de iki erkek kardeşin hikayesi anlatılmasına rağmen kadın karakterlerin hepsi öne çıktılar. Kadınların hayatın temeli olduğuna inanıyorum ben, bir toplumun sütunları olduğuna. Kadınlara karşı şiddetin, saldırıların, tecavüzün toplumun bozukluğunun ya da bozulmaya başladığının göstergesi olduğunu düşünüyorum. Kadın unsuru hep çok önemli oldu benim için. Öyle gördüğüm için, belki de, hep öne çıkıyorlar filmlerimde. Hatta son senaryoda da bir anneanne karakteri var, o da çok öne çıktı. Ben de kendime şaşırdım. Bazen planlamadığım halde de olabiliyor yani, tamamıyla içgüdüsel olarak olan bir şey.

İzleyici: Kendi filmlerinizde görünmeyi hiç düşündünüz mü?

Ferzan Özpetek: Yok, hayır. Ayna yetiyor bana.

İzleyici: Benim yönetmen sineması olarak, bütün filmlerini beğendiğim yönetmen çok azdır. Sizin de bunlardan birisi olduğunuzu belirtmek istedim. Bütün filmlerinizde güzel bir hikaye yakalıyorum ve filmlerinizin tek bir boyuta indirgenip o şekilde lanse edilmesinden de çok rahatsız oluyorum. Mesela *Cahil Periler*'de anlatılan hikayede bir realite var mı ya da Atilla Bey'in söylediği gibi yok mu, bununla çok ilgilenmiyorum. Sinema başlı başına büyülü bir şey zaten, ille de realitenin olması gerekmiyor. Ben sizin hikaye anlatma becerinizin çok güçlü olduğunu düşünüyorum. Özellikle beğendiğim filmlerinizden biri de *Harem Suare*. Filmin görüntülerini, muğlak havasını, ve masalsi atmosferini çok beğendim. Orada aslında spesifik bir hikaye var, ama o hikayenin tarihi bir çerçevede anlatılması beni sizin dönem filmleri hakkında ne düşündüğünüzü sormaya yöneltiyor. Bir dönem filmi çekmek ister misiniz?

Ferzan Özpetek: Teşekkür ederim öncelikle. Sorunuza gelince, hayır, dönem filmi çekmeyi düşünmüyorum. Bana çok zor geliyor dönem filmi çekmek.

İzleyici: Zorluğu nedir? Ben onu merak ediyorum.

Ferzan Özpetek: Öncelikle uygulama anlamında zor. Sabah sekizde çekeceğin sahne için oyuncular gecenin dördünde hazırlanmaya başlıyorlar. Kostüm ve makyaj konusunda da çok titizim. O açıdan da zor. Bir de şu anda dönem filmi yapma fikri çok çekmiyor beni. Kostüm, makyaj derdine düşmezsem, oyuncuyla, oyunculukla, duygularla çok daha kolay oynayabileceğim gibi geliyor bana.

İzleyici: Yani sadece teknik anlamda zor buluyorsunuz. Tarihi konuların ilginizi çekmemesinden değil...

Ferzan Özpetek: Hayır, sadece teknik açıdan zor buluyorum. Sizi yavaşlatan pek çok şey oluyor.

İzleyici: Peki, beğendiğiniz dönem filmleri var mı? Mesela, Bertolucci'nin filmlerini sever misiniz?

Ferzan Özpetek: Tabii canım. Beğendiğim bir sürü dönem filmi var.

İzleyici: Ben şu İtalyan sinemasındaki boşluk konusuna dönmek istiyordum. İtalya sinemasının altın çağındaki Antonioni, Rossellini gibi yönetmenleri bugünkü yönetmenlerle karşılaştırınca, Sorrentino'nun, Garrone'nin filmlerinin hem festivallere hem de kendi ülkesinde genel kitleye seslenen filmler olduğunu düşünüyorum.

Ferzan Özpetek: Ama, Sorrentino'nun filmleri şimdiye kadar çok kötü gidiyordu. Seyirciye ulaşan ilk filmi bu oldu. Ulaştığı seyirci sayısına bakarsan çok da fazla değil aslında; bir milyon, bir milyon yüz bin civarında.

İzleyici: Siz de bu grubun içindeyseniz, bu kitleye ulaşabilme durumu yüzünden hakkınızın yendiğini, yeterince ciddiye alınmadığınızı ve o yönden İtalyan sinemasına haksızlık yapıldığını düşünüyor musunuz? Bana öyle geliyor.

Ferzan Özpetek: Hayır. Samimi olarak söyleyeyim; bir festivalde ödül almakla gişe yapmak arasında gişe yapmayı tercih ederim. Para konusunda değil. Filmin gişe yapıyor olması pek çok şeyi

paylaştığım anlamına geliyor. Ama, bazı çekincelerim de var. Çok fazla gişe yaptığımda hoşuma gidiyor ama bir yandan da her şeyi herkesle paylaşıyor olma duygusu rahatsız ediyor.

İzleyici: Sadece gişe yapma anlamında değil de, o popülerlik etiketinin filmin altındakilerin görülmesini engellediğini düşünüyor musunuz?

Ferzan Özpetek: Ben öyle bakmıyorum. İtalya’da gişeyle eleştirmenleri bir araya getirebilen ilk yönetmenlerdenim. “İtalyan sinemasının ilkbaharı” dedikleri bu dönemde adı geçen üç yönetmenden biri de benim. Ama bir süre sonra o ilgi azalıyor. Eleştirmenlerin tavrı değişiyor, bir şeyler oluyor. Popülerlik hakikaten tuhaf bir olay. Birdenbire bir sürü düşmanın olabiliyor. Mesela, *Karşı Pencere*’yi çekerken tanıdığım genç bir oyuncu sete geldi. Çok da sevindim gelmesine. O sırada Girotti’nin bir sahnesini çekiyoruz, makaralar dönüyor çevrelerinde falan. Çekimi izledi, bir yandan da sohbet ettik. Her şey çok güzeldi, o da mutlu görünüyordu. Beraber yemek yemeyi teklif ettim, gelmedi. Bir arkadaşımızla beraber gitti. O arkadaş ertesi gün dedi ki, “Ya, bu çocuk neden senden bu kadar nefret ediyor? Umarım filmi çok kötü gider, dedi.” Çok şaşırđım, çok da ağrıma gitti. Ya, sen bir şey bilmiyorsun, neden böyle bir şey söylüyorsun! Çoğu, neden olduğunu kendileri de bilmeden, sana karşı dış biliyor. Kısa sürede başarıyı yakalayıp meşhur olan yönetmenlere –Türk sinemasında da böyle- bir süre sonra bunun faturası mutlaka ödetiliyor. Ama, buna da alışıyorsun zamanla. Gerçi, iyi ki de yapıyorlar; buna maruz kalınca anlıyorsun ki şöhret olmuşsun.

İzleyici: Öncelikle, sizinle karşı karşıya olmanın benim için ne kadar önemli olduğunu söylemek istiyorum. Eski bir dostla tekrar karşılaşmış gibiyim şu an. Filmlerinizi uzun zamandır takip ediyorum ve gerçekten çok beğeniyorum. Bir röportajınızda, insanlarla yaşadıklarınız onlarla kurduğunuz ilişkiyle sınırlı değildir; onlar çıkar hayatınızdan ama size bir şey bırakırlar ve siz onunla yaşamaya devam edersiniz, demiştiniz. Bu, doktor sırasını beraber beklediğiniz biri de olabilir. Onun sırası geldiğinde gider ama üzerinizde bıraktığı etki devam eder. Filmlerinizin çoğunda da bu var. Pek çok sıkıntı yaşanıyor, ama filmin sonunda bu sıkıntıların üstesinden bir şekilde geliniyor. Bu belki kişiliğinizle de ilgili bir şey. Mesela ben *Saturno Contro*’yu çok gerçekçi bulmamıştım. Önemli bir insanı, bir dostunuzu kaybediyorsunuz ama diğer dostlarınızla hayata devam ediyorsunuz. Bu 90’lı yıllarda çocuk olmuş biri için çok zor ve anlaşılmaz bir şey. Dostluk kavramı çok değişti zaman içerisinde. Benzer bir deneyimi yaşadığımızı söylemiştiniz, bu beni çok etkilemişti. *Harem Suare*’de de Serra Yılmaz’ın çok güzel bir sözü vardı; “Hayatınızı

nasıl yaşadığınız değil, onu kendinize ve insanlara nasıl aktardığınız önemli,” diye. Çünkü acıya, ölüme, sıkıntılara ancak bu şekilde mana bulabilirsiniz, diyordu. Bunu biraz merak ediyorum aslında. Bazen yönetmenler ve sanatçılar, hayatlarına giren insanlar ya da yaşadıkları konusunda çok saplantılı olabiliyor. Sizde böyle bir şey yok, sanırım.

Ferzan Özpetek: Yok. Ama şu var: Pek çok durumda, olayda kimsenin dikkat etmediği detaylardan etkilenebiliyorum. *Karşı Pencere*'yi yazarken uzun zaman önce köprüde karşılaştığım yaşlı adamdan etkilendiğimi söylemiştim. O karşılaşmada bir arkadaşım da vardı yanımda. Hikayede adamı kullanınca, çok şaşırdığını, adamın beni bu kadar etkilediğini farketmediğini, söyledi. *Hamam*'da adamın yüzüğünün kadına dönmesi de yine bir hastanede karşılaştığım bir olaydı. O sırada yanımda olan arkadaşım da, eminim, farketmemiştir bile. Serra'nın repliğindeki gibi "Ne yaşadığın değil, nasıl anlattığın önemli"ye benziyor bu biraz. Başkalarının görmediği, göremediği detayları farketmek ya da yaşananları herkesten farklı anlatmak meselesi.

İzleyici: Ben daha çok ilişkileri kastettim aslında. Filmlerinizde büyük bir duygu yoğunluğu var. Yaşadığınız ilişkilerin üzerinizde bıraktığı etkilerden kaynaklandığını düşünüyorum bunun.

Ferzan Özpetek: Kesinlikle.

İzleyici: Bir röportajınızda okumuştum; "Sokakta yürürken herhangi bir obje ya da bir insan görürsünüz ve ona uzun süre bakarsınız. Çünkü ondan bir şey kapmaya, bir şey anlamaya çalışırsınız," demişsiniz.

Ferzan Özpetek: Evet. Filmlerimde yaşadığım olayları, duyguları anlattığım doğru, ama hiçbir zaman birebir anlatmıyorum, değiştiriyorum. Onu hiç kimse yapamıyordur gibi geliyor bana. Mesela morg sahnesinin benzerini yaşadığımı söylemiştim. Ama filmde olanlarla benim hissettiklerim arasında yine de fark var. Sevdiğim insanı kaybedersem sahip olduklarımı arkadaşlarıma dağıtım sonra da intihar ederim, demiştim. Halbuki filmdeki karakter öyle bir şey yapmıyor.

İzleyici: *Kutsal Yürek* filminde Irene karakterine âşık olduğunuz; hatta bu yüzden bir sevişme sahnesinden son anda vazgeçtiğiniz doğru mu?

Ferzan Özpetek: Evet, doğru. Ama âşık olduğum Irene karakteri değil. Demin de söylemiştim, oyunculara âşık oluyorum ben. E, şimdi oyuncuya âşık oluyorsun. Ama cinsellik olayını kafandan

atman gerekiyor yoksa film felaket bir şey olur. O yüzden cinsellekle ilgili bir sahne olduğu zaman bayağı zorlanıyorum. Elimde değil. Mesela *Saturno Contro*'da bazıların sinema tarihinin son yıllardaki en güzel sahnelerinden biri dedikleri bir sahne vardır: Adam çocuğun kurtulamayacağını, ölmek üzere olduğunu anlayınca hemen gidip bıraktığı sevgiliyle yatmak ister. Senaryoda o sevişme anı bir buçuk sayfa anlatılmıştı. Gianni dedi ki, "Bu sahneyi çekmeyeceksin sen, biliyorum." Haklıydı, çekmeyecektim. Ne yapsak, diye düşünmeye başladık. Çekim için yer bakmaya gittiğimizde aklıma, sevişecekleri yere doğru yürüyüşlerini çekme fikri geldi. Filmde de adam gidiyor, kadınla birbirlerine bakıyorlar ve yürüyorlar. Yani çok basit olurdu adamla kadının gidip de yatması. Biraz uzatacağım ama, mesela, bir akşam yemeği veriyorsunuz. Yemeğe katılanlardan birinden çok hoşlanıyorsunuz, o da sizden hoşlanıyor; aranızda bir şeyler gelişeceği çok belli. Geç vakte kadar oturuluyor, sonra halden anlamayan biri hariç herkes gidiyor. Siz sabırsızlanıyorsunuz yalnız kalmak için, duygular yoğunlaşıyor ama o arkadaşınız bir türlü gitmiyor. İşte oyuncuların birbirini arzulayan o iki kişinin duygularını yansıtmalarını istedim. Onlar da onu yaptı, çok da güzel oldu.

Mithat Alam: Ferzan Bey, son bir soru sormak istiyorum. Demin İtalyan sinemasının altın çağından bahsettik. Bu 50'ler, 60'lar, 70'lerdeki Felliniler, Viscontiler, Rosselliniler, Antonioniler ve diğerleri arasında, sizin favoriniz kim ve neden?

Ferzan Özpetek: Vittorio de Sica. Oyuncu duygusu müthiş bir adam. Prodüktörleriyle olan ilişkisi de benim prodüktörümle olan ilişkiye benziyor. Mesela Fellini ve Antonioni prodüktörleri ağırlıkta iflas ettiren yönetmenlerdir. Ben şuna çok dikkat ediyorum; filmin çekim süresi on bir hafta bir gün mü, o süreyi asla on bir hafta iki güne uzatmam. Dediğim gibi, de Sica'nın oyuncularıyla ilişkisi çok güzeldir. Mesela Sophia Loren'in en güzel oynadığı filmler de Sica'nın filmleridir. Ününü ve bu kadar sevilmesini de Sica'ya, onun verdiği şevke borçludur.

Mithat Alam: Kendisi de oyunculuktan geldiği için mi böyle acaba?

Ferzan Özpetek: Sanmıyorum. Benim de oyuncularla ilişkim çok güzel ama ben oyuncu değilim. Oyuncuyu sevmekle ilgili herhalde. Dediğim gibi, Vittorio de Sica, benim en beğendiğim yönetmendir. *İtalyan Usulü Evlilik* diye bir filmi vardır, mesela. Ticari amaçla yapmıştır filmi ama yine de çok hoş, çok güzel şeylerin olduğu bir filmidir.

Mithat Alam: Peki, üçüncüyü sormayacağım ama ikinci en be-

ğendiğiniz İtalyan yönetmeni kimdir?

Ferzan Özpetek: Antonioni'yi çok beğenirim. Visconti'yle Fellini sürekli çekişirmiş. Piero Tosi anlatmıştı; Visconti'nin yeni filmi gösteriliyormuş. Fellini Piero'ya, "Gel beraber izleyelim, ancak sen de gelirsen izlerim," diyor. Bu arada filmin kostümlerini Piero Tosi yapmış. Her neyse, gidiyorlar, Fellini film boyunca üfleyip püflüyor, sıkılıyor. Piero korkuyor tabii, Visconti eleştiriye açık bir adam değil çünkü, pohpohlanmayı seviyor. Film bitiyor, Fellini Visconti'ye gidiyor, "Başyapıt! Harika, harika!" diyor. Piero çok şaşırıyor tabii. Tuhaf bir ilişkileri varmış yani, neredeyse nefret ediyorlarmış birbirlerinden. Yönetmenler arasında böyle çekişmeleri biraz da medya körüklüyor aslında. Benim Karşı Pence-re filmimle Muccino'nun *Ricordati di Me (Beni Unutma)* filmi karşılaştırıp duruyorlardı mesela bir dönem. Çok gereksizdi bu ama, yapıyorlar işte böyle şeyler.

Mithat Alam: Peki Fellini'nin filmlerini de bu anlattığınız hikayede olduğu gibi abartılı buluyor musunuz?

Ferzan Özpetek: Fellini müthiş bir deha. Onun 8 ½ filminin konusunun ortaya çıkış hikayesini biliyor musunuz? Fellini sekizinci filmi yapacak. Dekorlar falan her şey hazır, pazartesi çekimlere başlayacaklar. Ama Fellini cuma günü filmi yapmaktan vazgeçiyor. Prodüktörüne mektup yazıyor, "Konunun ilgimi çekmediğini farkedip bu filmi yapmaktan vazgeçtim. Sana da çok masraf ettirdim, kusura bakma ama yapmak istemiyorum," diyor. Bütün bunlardan haberi olmayan set işçilerinden biri geliyor, "Stüdyoya gelir misiniz?" diyor "Dekoru hazırladık. Bir arkadaşımızın da doğum günü. Spumante patlatacağız, bu vesileyle filmi de kutlayacağız." Fellini gidiyor, bir bakıyor pasta hazırlamışlar, üstüne de "8 ½" yazmışlar. "Neden 8 ½?" diye soruyor, "Çünkü bu sizin 8 ½'uncu filminiz. Bir de üçlü olan filmden birini yapmıştınız," diyorlar. Fellini şaşırıyor. Kutlama yapıyor, pasta yeniyor, içkiler içiliyor... Fellini, pazartesi filme başlayamıyoruz, diyemiyor onlara. Utanıyor. Oradan çıkınca gidip Cinecitta'daki bir banka oturuyor. Ne yapacağını düşünmeye başlıyor. "Neden bu olanları anlatmıyorum?" diyor kendi kendine. "Filmin hazırlık süreci, dekorların hazırlanması, kafamda gidip gelenler, karımın söyledikleri, vs. Ve böylece 8 ½ gibi bir başyapıt çıkıyor ortaya.

Mithat Alam: Başyapıt mı yoksa kolaya kaçma mı? Bir yönetmenin tükenişini anlatması biraz da kolaya kaçma değil mi?

Ferzan Özpetek: O zaman için değildi. Bunu ilk anlatan Fellini oldu. Şimdi yapılırsa kolaya kaçmak olur, tabii.

Mithat Alam: Yani Ömer Kavur'un filmi bir tekrar mıydı?

Ferzan Özpetek: Tabii. Bir de, Fellini senaryoya çok bağlı kalmayan bir yönetmendir. Anlık kararlarla çektiği pek çok güzel sahne vardır. Bunu ben de yapıyorum. Mesela, *Karşı Pencere*'de Massimo Girotti'yle kadının dans ettiği sahne senaryodakinden çok farklıdır. Senaryodaki gibi çektik önce, ama baktım, olmadı. Hoşuma gitmedi. Başka türlü nasıl çekebilirim diye düşünmeye başladım. Seçenekleri eleye eleye son şeklini verdim. O gün çekmedik sahneyi, ertesi gün çektik.

Mithat Alam: Muhteşem bir sahneydi.

Ferzan Özpetek: Heyecan içinde çıktık setten. Ertesi sabahı sabırsızlıkla bekledim. Bizi çok heyecanlandıran bir sahne oldu. Sinema bu işte!

Mithat Alam: Ferzan Bey, filmlerinizi insanlara mutluluk veriyorsunuz, bize mutluluk veriyorsunuz. Çok teşekkür ederiz.

Ferzan Özpetek: Ben teşekkür ederim.

Ferzan Özpetek kimdir?

1959 yılında İstanbul'da doğdu. 1976 yılında, Roma'daki La Sapienza Üniversitesi'nde Sinema Tarihi eğitimi almak üzere İtalya'ya gitti. Accademia Navona'da ve Accademia d'Arte Drammatica'da Silvio D'Amico yönetimindeki sanat tarihi ve kostüm derslerine devam etti. 1982 yılında Julian Beck ile birlikte Yaşayan Tiyatro'da çalıştıktan sonra "Scusate il ritardo"da Massimo Troisi'nin ve "Son Contento"da Maurizio Ponzi'nin asistanlığını üstlendi. Asistanlık tecrübeleri onun sinemada uzmanlaşma sürecini başlattı.

Yapımcılığını Marco Risi ve Maurizio Tedesco'nun birlikte üstlendiği ilk filmi *Hamam*, 1997 Cannes Film Festivali'nde "Yönetmenlerin Onbeş Günü" tarafından keşfedildi ve hem İtalya hem de diğer ülkelerde eleştirmenlerin olduğu kadar seyircilerin de beğenisini kazandı. Yönetmenin ikinci filmi *Harem Suare* 1999 yılında Cannes Film Festivali'nin Resmi Seçkisine seçildi ve Toronto, Palm Springs ve Londra festivallerinden de resmi davet aldı.

Özpetek ilk iki filmi ile yakaladığı başarıyı izleyen filmlerinde de sürdürerek İtalya'nın en çok izlenen yönetmenlerinden biri oldu.

Filmleri

Hamam, 1997
 Harem Suare, 1999
 Cahil Periler, 2000
 Karşı Pencere, 2002
 Kutsal Yürek, 2005
 Bir Ömür Yetmez, 2007
 Mükemmel Bir Gün, 2008

Ödüllerinden Bazıları

1997 Antalya Altın Portakal Film Festivali, En İyi Yönetmen Ödülü (Hamam)
 2003 Karlovy Vary Festivali, En İyi Film ve En İyi Yönetmen Ödülü (Karşı Pencere)
 2004 Flanders Uluslararası Film Festivali, Canvas Halk Ödülü (Karşı Pencere)
 2004 Seattle Film Festivali, En İyi Film Ödülü (Karşı Pencere)